

Αριθμός απόφασης: 224/2023

ΤΟ ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Συγκροτήθηκε από το Δικαστή Κωνσταντίνο Ρόκο, Εφέτη, που ορίστηκε από την Πρόεδρο Εφετών, Διευθύνουσα το Εφετείο Ανατολικής Κρήτης και από τη Γραμματέα Αικατερίνη Δασκαλάκη.

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στο Ηράκλειο, στις 26 Σεπτεμβρίου 2023 για να δικάσει την υπόθεση μεταξύ:

Της εκκαλούσας: ..... του ..... και της ....., κατοίκου δημοτικού διαμερίσματος ..... του Δήμου ..... Ηρακλείου, οδός ..... με ΑΦΜ : ...../Δ.Ο.Υ ....., η οποία παραστάθηκε δια της πληρεξουσίας της δικηγόρου Μαρίας Δασκαλάκη, που διορίστηκε με την υπ` αριθ. 34/2023 πράξη της Προέδρου Εφετών Ανατολικής Κρήτης σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3226/2004, η οποία κατέθεσε προτάσεις και έγγραφα

Του εφεσιβλήτου: ..... του ..... και της ....., ιδιωτικού υπαλλήλου, κατοίκου δημοτικού διαμερίσματος ....., του Δήμου ..... Ηρακλείου, με ΑΦΜ: ...../Δ.Ο.Υ ....., ο οποίος παραστάθηκε δια δηλώσεως του άρθρου 242 παρ. 2 Κ.Π.Δ., του πληρεξουσίου του δικηγόρου Μάρκου Σαριδάκη, ο οποίος προκατέθεσε προτάσεις και έγγραφα.

Η ενάγουσα και ήδη εκκαλούσα άσκησε ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου την από 30-9-2019 και με αριθμό έκθεσης κατάθεσης ...../2019 αγωγή της, η οποία έγινε εν μέρει δεκτή δυνάμει της υπ` αριθ. 306/2020 απόφασης του ως άνω Δικαστηρίου. Κατά της απόφασης αυτής παραπονείται η εναγομένη και ήδη εκκαλούσα με την από 1-7-2020 έφεσή της που κατατέθηκε στη γραμματεία του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου στις 1-7-2020 με αριθμό έκθεσης κατάθεσης ...../2020 αντίγραφο δε αυτής κατατέθηκε στις 8-7-2020 στη γραμματεία του παρόντος Δικαστηρίου με αριθ. πρωτ. ....8/7/2020, προσδιορίστηκε για τη δικάσιμο της 10ης-5-2022 και αναβλήθηκε για τη δικάσιμο που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας και γράφτηκε στο πινάκιο.

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης η πληρεξουσία δικηγόρος της εκκαλούσας αναφέρθηκε στις προτάσεις της και ζήτησε να γίνουν δεκτοί οι ισχυρισμοί της, ενώ ο πληρεξούσιος δικηγόρος του εφεσιβλήτου διαδίκων δεν παραστάθηκε στο ακροατήριο, αλλά κατέθεσε μονομερή δήλωση, που έγινε σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 242 παρ. 2 του ΚΠολΔ και προκατέθεσε προτάσεις.

ΜΕΛΕΤΗΣΕ ΤΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Η υπό κρίση από 1-7-2020 και με αριθμό εκθέσεως καταθέσεως στο Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου ...../2020 και αριθμό εκθέσεως προσδιορισμού στο παρόν Δικαστήριο ...../2020 έφεση

της εν μέρει ηττηθείσας εναγομένης στρέφεται κατά της υπ' αριθμ. 306/2020 αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου, που εκδόθηκε κατά την ειδική διαδικασία διαφορών από την οικογένεια, το γάμο και την ελεύθερη συμβίωση (άρθρα 591 παρ. 1, 592 παρ. 3 β, 593 έως 602, 610 έως 613 του ΚΠολΔ), και κατ' αντιμωλία των διαδίκων. Από τα προσκομιζόμενα έγγραφα δεν προκύπτει επίδοση της εκκαλουμένης αποφάσεως, από την οποία να αφετηριάζεται η γνήσια προθεσμία για την άσκηση της εφέσεως (30ήμερη) ούτε από την δημοσίευση της οριστικής αποφάσεως (24-4-2020) μέχρι την κατάθεση της εφέσεως (1-7-2020) έχει παρέλθει διετία. Συντρέχουν δε ακόμη όλες οι λοιπές προϋποθέσεις του παραδεκτού της ασκήσεως αυτής (άρθρα 495 παρ.1, 496, 498, 511, 513 παρ.1 β', 514, 516 παρ.1, 517 εδάφιο πρώτο, 520 παρ. 1 του ΚΠολΔ). Συνεπώς, πρέπει να γίνει τυπικά δεκτή και να ερευνηθεί περαιτέρω από ουσιαστική άποψη ως προς το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων της (άρθρα 532 και 533 παρ.1 του ΚΠολΔ), με την μνημονευθείσα διαδικασία, κατά την οποία εκδόθηκε και η εκκαλουμένη απόφαση, ενώ δεν απαιτείται για το παραδεκτό της έφεσης να καταβληθεί το προβλεπόμενο κατά το άρθρο 495 § 3 ΚΠολΔ παράβολο των 100 €, λόγω του αντικειμένου της διαφοράς (άρθρα 495 § 3 τελ.εδαφ. ΚΠολΔ σε συνδυασμό με 592 αριθ. 3 ΚΠολΔ).

Στην προκειμένη περίπτωση, με την από 30-9-2019 με αριθμό έκθεσης κατάθεσης ...../2019 αγωγή του ο ενάγων και ήδη εκκαλών εξέθεσε ότι από τις εκτός γάμου σχέσεις του με την εναγόμενη απέκτησε ένα θήλυ τέκνο το οποίο και αναγνώρισε ως γνήσιο φυσικό τέκνο του, η σύμβιωσή του με την ασκούσα την επιμέλειά του εναγομένη διεκόπη και ενόψει τούτων, ζητεί, να ρυθμισθεί η επικοινωνία του με το ως άνω ανήλικο τέκνο του, κατά τον λεπτομερώς διαλαμβανόμενο σ' αυτήν (κρινόμενη αγωγή) τρόπο, με απειλή χρηματικής ποινής 1.000 ευρώ και προσωπική κράτηση έως δώδεκα (12) μηνών για κάθε παράβαση της εκδοθησομένης απόφασης καθώς και να καταδικαστεί στα δικαστικά του έξοδα.

Το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο με την εκκαλουμένη και με αριθμό 306/2020 οριστική απόφασή του, αφού εκδίκασε την αγωγή κατ' αντιμωλία των διαδίκων, ακολουθώντας την έκρινε ως νόμω βάσιμη και επέτρεψε στον ενάγοντα, να επικοινωνεί μαζί με το ανήλικο τέκνο του και υποχρέωσε, αντιστοίχως, την εναγόμενη μητέρα του, ν' ανέχεται την επικοινωνία αυτή, ως εξής: α) Κάθε πρώτο και τρίτο Σαββατοκύριακο κάθε μήνα, από ώρα 10.00π.μ. του Σαββάτου μέχρι την Κυριακή ώρα 18.00μ.μ., β) Τα Χριστούγεννα εναλλάξ κατ' έτος και δη, κατά τα έτη που λήγουν σε μονό αριθμό από ώρα 10.00` π.μ. της 24ης Δεκεμβρίου έως ώρα 17.00` μ.μ. της 30ης Δεκεμβρίου και κατά τα έτη που λήγουν σε ζυγό αριθμό από ώρα 10.00` π.μ. της 31ης Δεκεμβρίου έως ώρα 17.00` μ.μ. της 6ης Ιανουαρίου (του νέου έτους), γ) Το Πάσχα εναλλάξ κατ' έτος και δη κατά τα έτη που λήγουν μονό αριθμό από ώρα 10.00` π.μ. τη Μεγάλη Δευτέρα και μέχρι ώρα 17.00 μ.μ. την Κυριακή του Πάσχα και κατά τα έτη που λήγουν σε ζυγό αριθμό από ώρα 10.00 π.μ. τη Δευτέρα του Πάσχα και μέχρι ώρα 17.00` μ.μ. την Κυριακή του Θωμά, δ) Κατά την περίοδο των θερινών διακοπών, ήτοι κατά τη διάρκεια των μηνών Ιουλίου και Αυγούστου, κατά τα έτη, που λήγουν σε μονό αριθμό από 1 Ιουλίου και ώρα 10.00π.μ. της εναρκτήριας ημέρας της επικοινωνίας έως 15 Ιουλίου και ώρα 19.00μ.μ. της καταληκτικής ημέρας της επικοινωνίας και κατά τα έτη που λήγουν ζυγό αριθμό από 1 Αυγούστου και ώρα 10.00π.μ. της εναρκτήριας ημέρας της επικοινωνίας έως και 15 Αυγούστου και ώρα 19.00μ.μ. της καταληκτικής ημέρας της επικοινωνίας. Η προαναφερόμενη υπό στοιχεία α' επικοινωνία, θα

ατονεί στις παραπάνω περιπτώσεις υπό στοιχεία β, γ' και δ' δηλαδή κατά τη διάρκεια των εορτών Χριστουγέννων- Πρωτοχρονιάς και Πάσχα κάθε έτους, επιπλέον δε, θα ατονεί κατά τον αντίστοιχο μήνα Ιούλιο και Αύγουστο κατά τους οποίους δεν θα ασκεί το δικαίωμα επικοινωνίας ο πατέρας, προκειμένου και η μητέρα του ανηλίκου να πραγματοποιεί στο χρόνο αυτό, μαζί με το ανήλικο τέκνο της, τις θερινές της διακοπές. Το ως άνω πρόγραμμα επικοινωνίας δύναται να διαφοροποιηθεί κατόπιν προηγούμενης κοινής συνεννόησης των διαδίκων σε περίπτωση τυχόν κωλύματος ενός εκ των δύο μερών ή τυχόν σχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων του τέκνου. Επιβάλλεται δε η τήρηση προγράμματος καθημερινής τηλεφωνικής επικοινωνίας ή μέσω skype viber, messenger ή άλλης διαδικτυακής εφαρμογής με το ανήλικο τέκνο του με επιμέλεια του ενάγοντος κατά τις ώρες 19:00 έως ώρα 20:00, και για όσο χρόνο το τέκνο επιθυμεί εντός του ως άνω χρονικού διαστήματος, πλην των ημερών κατά τις οποίες παρέχεται κατά τα ανωτέρω επικοινωνία, και σε περίπτωση τυχόν κωλύματος ενός εκ των δύο μερών ή τυχόν σχολικών ή εξωσχολικών δραστηριοτήτων του τέκνου να δύναται να λάβει χώρα η επικοινωνία αυτή σε έτερη ώρα κατόπιν προηγούμενης συνεννόησης και συμφωνίας των γονέων, και υποχρεώνει την μητέρα να ανέχεται και να διευκολύνει την επικοινωνία αυτή, σε κινητό ή σταθερό τηλέφωνο ή υπολογιστή που οφείλει να του γνωστοποιήσει με sms ή e-mail, εντός πέντε (5) ημερών από την επίδοση της παρούσας, (όπως και κάθε αλλαγή του τηλεφωνικού αριθμού εντός πέντε (5) ημερών από την ενδεχόμενη αλλαγή του). Παράλληλα δε, απείλησε σε βάρος της εναγόμενης μητέρας προσωπική κράτηση τριάντα (30) ημερών και χρηματική ποινή, υπέρ του ενάγοντος πατέρα, ύψους τριακοσίων (300) ευρώ, για κάθε περίπτωση παραβίασης της διάταξης περί επικοινωνίας του με το ανήλικο από την εναγομένη.

Κατά της απόφασης αυτής παραπονείται η εναγομένη και ήδη εκκαλούσα με την κρινόμενη έφεση της, για τους λόγους που αναφέρονται σ' αυτήν, οι οποίοι ανάγονται σε εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων και ζητεί να γίνει δεκτή η έφεσή της και να εξαφανιστεί η εκκαλούμενη απόφαση, προς το σκοπό απορρίψεως της αγωγής του αντιδίκου της.

I. Από τις διατάξεις των άρθρων 111 παρ. 2, 118 αρ. 4 και 216 παρ. 1 ΚΠολΔ, προκύπτει ότι το δικόγραφο της αγωγής πρέπει να περιέχει σαφή έκθεση των γεγονότων, τα οποία θεμελιώνουν κατά νόμο την αγωγή και δικαιολογούν την άσκηση αυτής από τον ενάγοντα κατά του εναγόμενου, ακριβή περιγραφή του αντικειμένου της διαφοράς και ορισμένο αίτημα. Η έκθεση δε στο δικόγραφο της αγωγής των πραγματικών περιστατικών, τα οποία πρέπει να είναι όσα είναι νομικώς ικανά και αναγκαία για τη θεμελίωση του δικαιώματος, η προστασία του οποίου ζητείται και τα οποία πρέπει να αναφέρονται με τέτοια σαφήνεια, ώστε να εξατομικεύουν την επίδικη έννομη σχέση και να μην καταλείπεται αμφιβολία περί της αξίωσης, η οποία απορρέει από αυτά, είναι απαραίτητη για να υπάρχει η δυνατότητα, το μεν δικαστήριο να κρίνει τη νομική βασιμότητα της αγωγής και να διατάξει τις δέουσες αποδείξεις, ο δε εναγόμενος να μπορεί να αμυνθεί κατά της αγωγικής αξίωσης που θεμελιώνεται επ' αυτών με ανταπόδειξη ή ένσταση (ΑΠ 481/2012, δημοσ. ΝΟΜΟΣ). Διαφορετικά η αγωγή είναι αόριστη και η αοριστία της αγωγής, η οποία εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, ως αναγόμενη στην αφορώσα τη δημόσια τάξη προδικασία (ΑΠ 371/2012, ΑΠ 359/2012, δημοσ. ΝΟΜΟΣ), με την έννοια της ποιοτικής αοριστίας (λήψη υπόψη πραγματικών περιστατικών που έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, τα οποία δεν αναφέρονται στο αγωγικό δικόγραφο αλλά σ' αυτό γίνεται μόνο επίκληση των στοιχείων του νόμου) ή ποσοτικής αοριστίας

(λήψη υπόψη πραγματικών περιστατικών που αποτελούν την προϋπόθεση εφαρμογής του κανόνα ουσιαστικού δικαίου, χωρίς αυτά να εξειδικεύονται με πληρότητα), δεν μπορεί να θεραπευτεί ούτε με τις προτάσεις ούτε με παραπομπή στο περιεχόμενο άλλου εγγράφου, ούτε μπορεί σε αυτή να γίνει επιφύλαξη διόρθωσης ή συμπλήρωσης από την προσαγωγή ή εκτίμηση αποδείξεων (ΑΠ 778/2011, ΑΠ 49/2011, ΑΠ 379/2011, δημοσ. ΝΟΜΟΣ).

Η εκκαλούσα - εναγομένη, παραπονείται με τον πρώτο λόγο έφεσης της ότι η εκκαλούμενη απόφαση εσφαλμένα εφάρμοσε το νόμο και έκρινε την ένδικη αγωγή ως ορισμένη, καθόσον αυτή στερείται της μνείας των απαραίτητων για το παραδεκτό της αγωγής, δοθέντος ότι στο υπό κρίση εισαγωγικό δικόγραφο ενάγων αναλώνεται αποκλειστικά με την επίδραση που ασκεί στην ψυχосύνθεση του ανήλικου τέκνου τους η παρουσία τρίτου κατανομαζόμενου προσώπου. Εντούτοις, από την επισκόπηση του δικογράφου της υπό κρίση αγωγής συνάγεται ότι ο ενάγων κάνει εκτενή αναφορά α) στη σχέση του ενάγοντος γονέα με το τέκνο, β) τα πραγματικά περιστατικά που στηρίζουν τη ρύθμιση που προτείνεται και τον χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο επικοινωνίας του ενάγοντος με το ανήλικο, ώστε να εξυπηρετείται το συμφέρον του τελευταίου, γ) αίτημα για ρύθμιση και κανονισμό των όρων της επικοινωνίας από το δικαστήριο και δ) αίτημα για απειλή χρηματικής ποινής και προσωπικής κράτησης κατά του καθ' ού, σε περίπτωση που παρεμποδίζει την επικοινωνία (950 παρ. 2 ΚΠολΔ). Σημειωτέον δε, ότι ο χρόνος και ο τρόπος της επικοινωνίας δεν αποτελούν στοιχεία της αίτησης, διότι αποτελούν ζητήματα που ρυθμίζονται από το δικαστήριο, το οποίο πάντως οφείλει να λάβει υπόψη το αίτημα του αιτούντος. Με το προαναφερόμενο περιεχόμενο και αίτημα η ένδικη αγωγή είναι επαρκώς ορισμένη, καθόσον εκτίθενται σ' αυτή τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία είναι νομικώς ικανά και αναγκαία για τη θεμελίωση του δικαιώματος επικοινωνίας και ορισμένο αίτημα, του δικαστηρίου μη δεσμευμένου από το αιτητικό της αγωγής αλλά έχοντος την ευχέρεια, λαμβάνοντας υπόψη το συμφέρον του ανήλικου τέκνου, να ορίζει λεπτομερώς τα ζητήματα σχετικά με την επικοινωνία και να περιλάβει όρους που αποβλέπουν στο περιορισμό της επικοινωνίας ή στην άρση των τυχόν εμποδίων. Συνεπώς ο πρώτος λόγος της έφεσης τυγχάνει απορριπτέος ως αβάσιμος.

II. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1520 του ΑΚ, ο γονέας με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο διατηρεί το δικαίωμα της προσωπικής επικοινωνίας με αυτό και σε περίπτωση διαφωνίας των γονέων του ανήλικου, ως προς την άσκηση του ανωτέρω δικαιώματος, το δικαστήριο καθορίζει τον τρόπο κατά τον οποίο θα γίνεται η επικοινωνία. Για τον καθορισμό της επικοινωνίας του γονέα με το τέκνο είναι αδιάφορο για ποιο λόγο οι γονείς δεν ζουν μαζί και αν αυτός που αξιώνει την επικοινωνία είναι υπαίτιος για τη διακοπή της έγγαμης συμβίωσης των γονέων ή τη λύση του γάμου τους. Το άκρως προσωπικό αυτό δικαίωμα του γονέα για επικοινωνία με το ανήλικο τέκνο του απορρέει από το φυσικό δεσμό του αίματος και του αισθήματος στοργής προς αυτό, συντελεί δε στην ανάπτυξη του ψυχικού του κόσμου και την εν γένει προσωπικότητά του, γι' αυτό η άσκησή του αποβλέπει κυρίως στο καλώς εννοούμενο συμφέρον του τέκνου. Εξάλλου η ρύθμιση του ανωτέρω δικαιώματος επικοινωνίας λειτουργεί μέσα στο γενικότερο πλαίσιο διατάξεων που προβλέπουν την άσκηση του δικαιώματος, αλλά και του καθήκοντος των γονέων περί τη γονική μέριμνα του ανήλικου τέκνου τους (άρθρα 1510 επ. του ΑΚ), για την οποία ο νόμος (άρθρα 1511 και 1512 του ΑΚ) επιτάσσει η ρύθμιση αυτή να αποβλέπει πρωτίστως στο συμφέρον του τέκνου. Επομένως, και το δικαστήριο, όταν ρυθμίζει την άσκηση της προσωπικής επικοινωνίας του γονέα με το τέκνο του, πρέπει πάντοτε

να αποφασίζει με οδηγό το καλώς εννοούμενο συμφέρον του τελευταίου, λαμβάνοντας υπόψη του τις προκύπτουσες συντρέχουσες συνθήκες και περιστάσεις κάτω από τις οποίες θα ασκείται η προσωπική αυτή επικοινωνία στη συγκεκριμένη περίπτωση (ΑΠ 1516/2005 ΝΟΒ 2006.400, ΕφΘεσ 564/2008 Αρμ 2008.1836), επιβάλλοντας, εφόσον είναι αναγκαίο για την προστασία του συμφέροντος του τέκνου, περιορισμούς στην άσκησή της, οι οποίοι μπορούν να αναφέρονται στον τόπο και το χρόνο της επικοινωνίας, την παρουσία τρίτων προσώπων κατά τη διάρκεια της ή ακόμη να συνίστανται στη λήψη μέτρων που διαμορφώνουν την επικοινωνία με ιδιαίτερο τρόπο, λόγω ειδικών περιστάσεων. Σημειώνεται ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κατά την εφαρμογή των άρθρων 8 (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της ΕΣΔΑ, επαναλαμβάνει σταθερά ότι ανταποκρίνεται στο συμφέρον του τέκνου να διατηρεί σημαντικούς δεσμούς με αμφότερους τους γονείς και ειδικότερα ακόμη και με αυτόν που δεν έχει την επιμέλεια ή δεν συγκατοικεί μαζί του (ΕΔΔΑ, ... κ.ά. κατά Νορβηγίας της 10.9.2019, ΝοΒ 2020. 413, ΕΔΔΑ, ... κατά Σλοβενίας της 9.4.2019, ΝοΒ 2019. 883 με σχόλιο ..... ΕΔΔΑ, ... κατά Μολδαβίας της 29.10.2019, ΕΔΔΑ, ... κατά Ιταλίας της 12.7.2011, ΕΔΔΑ, ... κατά Ελβετίας της 6.7.2010). Το βέλτιστο συμφέρον του τέκνου, στο οποίο πρέπει να αποβλέπει και η απόφαση του δικαστηρίου, εξυπηρετείται ιδίως από: α) την ουσιαστική συμμετοχή και των δύο γονέων στην ανατροφή και τη φροντίδα του και β) την αποτροπή διάρρηξης των σχέσεων του και ανάπτυξη στενού δεσμού με καθένα από αυτούς. Για το λόγο αυτό, αμφότεροι οι γονείς δεν πρέπει να καθιστούν τα τέκνα αποδέκτες των προβλημάτων τους, ούτε να τα αναμειγνύουν στις προσωπικές τους έριδες αλλά να τα διαπαιδαγωγούν κατά τρόπο ώστε να τρέφουν αισθήματα αγάπης και σεβασμού εξίσου και προς τους δυο γονείς τους, με τους οποίους συνδέονται με άρρηκτο φυσικό δεσμό (ΜΕφΘεσ 1623/2020 Αρμ 2021. 400 σημ. Γ-Α. Γεωργιάδη) και προς αποφυγή της γονεϊκής αποξένωσης. Σημειώνεται δε, ότι ως γονική αποξένωση ορίζεται η μετάδοση προς το ανήλικο αισθημάτων εχθρότητας και αρνητικής στάσης για το γονέα που δεν διαμένει μαζί, με τον οποίο και σταδιακά αποξενώνεται. Δυο είναι τα βασικά στοιχεία του συνδρόμου: α) οι συνειδητές εκδηλώσεις του ενός γονέα που αποσκοπούν στην πλύση εγκεφάλου του ανηλίκου και στη μετάδοση προς αυτό αρνητικής στάσης έναντι του έτερου αποξενωμένου γονέα και β) ο επηρεασμός του ανηλίκου και η συνακόλουθη απέχθεια και αποξένωσή του από το γονέα που δεν διαμένει μαζί. Το ανήλικο τέκνο συμμαχεί με το γονέα που έχει την επιμέλεια, μετατρέπεται σε ένα φορέα των αισθημάτων και των ιδεών του τελευταίου, αντιλαμβάνεται ως δικά του τα αισθήματα του μίσους και της εκδίκησης για τον έτερο γονέα, και διακόπτει την επικοινωνία με αυτόν χωρίς κάποιο δικαιολογημένο λόγο. Το παιδί πείθεται προοδευτικά ότι ο στοχοποιημένος γονέας δεν τον αγαπάει και ως αποτέλεσμα να νιώθει υποχρεωμένο να συμπεριφέρεται με τρόπους που είναι αποδεκτοί από τον αποξενωτή γονέα για να μην υποστεί την απώλεια και της δικής του αγάπης. Παρουσιάζεται η αντιστροφή ρόλων όπου τελικά το παιδί σε ρόλο γονέα προσπαθεί να ικανοποιήσει τη συνεχή ανάγκη του αποξενωτή για αγάπη και αφοσίωση με αντάλλαγμα τη δική του φροντίδα και επιβίωση. Ενδεικτικά ως εκδηλώσεις του συνδρόμου αυτού, το παιδί: α) συμμετέχει σε μία εκστρατεία δυσφήμισης όπου συστηματικά και αδικαιολόγητα προσβάλλει και επιτίθεται στον έτερο γονέα, β) εμφανίζει απώλεια αμφιθυμίας, γ) διατηρεί μόνο αρνητικά συναισθήματα για το γονέα-στόχο και ακολουθεί μία λογική «άσπρο-μαύρο» (ήτοι ως ο απόλυτα καλός γονέας και ο κακός γονέας), δ) φαίνεται να παπαγαλίζει και να αναπαράγει τις απόψεις του αποξενωτή γονέα, ε) προβαίνει σε επιπόλαιους ορθολογισμούς προκειμένου να δικαιολογήσει την εχθρότητα στον

αποξενωμένο γονέα, στ) εμφανίζεται ως «ελεύθερος στοχαστής», δηλαδή ότι η στάση προς τον αποξενωμένο γονέα είναι αποτέλεσμα ελεύθερης βούλησης, ζ) παρουσιάζει απουσία ενοχής για τη στάση του προς το στοχοποιημένο γονέα και ενεργεί με αυξανόμενη εχθρότητα στον τελευταίο, αρνούμενο τελικά οποιαδήποτε επαφή, άρνηση που επεκτείνεται σταδιακά και στην οικογένεια του αποξενωμένου γονέα και η) επιδεικνύει αντανακλαστική υποστήριξη προς τον αποξενωτή γονέα. Ήδη δε και το ΕΔΔΑ, στην υπόθεση ..... κατά Ελλάδος, αναγνώρισε την ύπαρξη του ως άνω συνδρόμου (Γ. Βαλμαντώνης, Η γονική αποξένωση στη δικαστηριακή πρακτική, ΕλλΔνη 5/2022.1288-1299).

IIIα. Εάν η άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας θέτει σε σοβαρό κίνδυνο τη σωματική και ψυχική υγεία του παιδιού, θα είναι καταχρηστική, διότι θα υπερβαίνει προφανώς τα όρια του κοινωνικού σκοπού του δικαιώματος, και οπωσδήποτε θα αντιβαίνει στα χρηστά ήθη, όπως αυτά νοούνται στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας και έννομης τάξης. Ωστόσο, εδώ θα πρέπει να γίνει η εξής διάκριση: Είναι γεγονός ότι δύσκολα μπορεί να φανταστεί κανείς περίπτωση, κατά την οποία η άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας, έστω και κατά αραιά χρονικά διαστήματα και εφόσον έχουν ληφθεί όλες οι προσδιορισθείσες από το δικαστήριο απαραίτητες προφυλάξεις, θα έχει τόσο σοβαρή αρνητική επιρροή στην ψυχική και σωματική υγεία του τέκνου ή στα ήθη του, ώστε να φαίνεται απολύτως προφανής η υπέρβαση των ορίων που επιβάλλονται από την καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και τον κοινωνικό σκοπό του δικαιώματος. Επομένως, κατ' αρχήν, δε θα είναι καταχρηστική η άσκηση ολόκληρου του δικαιώματος της επικοινωνίας αλλά μόνο η άσκησή του κατά τον συγκεκριμένο τρόπο. Εν προκειμένω, δεν είναι καταχρηστική η άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας από τον πατέρα γενικά, αλλά μόνο ο συγκεκριμένος τρόπος άσκησης, πρόβλημα το οποίο μπορεί να λυθεί με ανάλογη ρύθμιση του τρόπου πραγματοποίησής της. Η μοναδική, ίσως, περίπτωση κατά την οποία θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι όχι μόνο ο τρόπος άσκησης αλλά εξ ολοκλήρου η άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας γενικά είναι καταχρηστική, είναι εκείνη κατά την οποία ο γονέας εκδηλώνει σταθερά και συστηματικά σοβαρές επιθετικές τάσεις εναντίον του παιδιού, με πρόθεση να βλάψει την υγεία ή τη ζωή του. Στην (ομολογουμένως σπάνια) αυτή περίπτωση, είναι προφανές ότι ο γονέας που επιδιώκει την επικοινωνία, δεν στοχεύει στο να ικανοποιήσει την ανάγκη του για ψυχική και πνευματική επαφή με το τέκνο του, πραγματώνοντας τον κοινωνικό σκοπό της, αλλά μόνο στο να το βλάψει. Επομένως, πράγματι, εδώ βρισκόμαστε ενώπιον μιας περίπτωσης που το δικαίωμα ασκείται εντελώς έξω από τα όρια που θέτει η καλή πίστη και τα χρηστά ήθη και σαφέστατα αντίθετα προς τον κοινωνικό σκοπό του, οπότε μπορούμε να δεχθούμε, ότι κατ' εξαίρεση όσων αναφέρθηκαν παραπάνω είναι δυνατός ο πλήρης αποκλεισμός του δικαιώματος και μάλιστα χωρίς χρονικό περιορισμό, όχι με βάση της διάταξη του άρθρ. 1520 παρ. 3 ΑΚ αλλά με βάση τη διάταξη του άρθρ. 281 ΑΚ.

IIIβ. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, μία περίπτωση καταχρηστικής άσκησης που χρήζει διερεύνησης είναι και εκείνη της δυνατότητας ή μη «αποδυναμώσεως» του δικαιώματος επικοινωνίας. Οι προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέξουν, για να επέλθει αποδυνάμωση του δικαιώματος είναι οι εξής: α. Αδράνεια του δικαιούχου, δηλαδή παράλειψη άσκησης του δικαιώματος από αυτόν, υπό την προϋπόθεση ότι μπορούσε να το ασκήσει. β. Συνέχιση της αδράνειας επί μακρό χρονικό διάστημα (και πάντως για χρονικό διάστημα μικρότερο από εκείνο της παραγραφής του δικαιώματος), με συμπεριφορά (ή

παράλειψη ενεργειών), η οποία υποδηλώνει έλλειψη ενδιαφέροντος για άσκηση του δικαιώματος. γ. Συνδρομή και άλλων περιστατικών (τα οποία είτε αφορούν την πλευρά του δικαιούχου, είτε του υποχρέου, είτε και των δύο), συνεπεία των οποίων η άσκηση του δικαιώματος αντίκειται προφανώς στην καλή πίστη, τα χρηστά ήθη, τον κοινωνικό σκοπό του δικαιώματος, κ.λπ. Το ερώτημα που γεννιέται είναι τι γίνεται στην περίπτωση που κάποιος γονέας, μετά τη διάσταση ή το διαζύγιο, αδιαφορεί πλήρως και επί σειρά ετών για το τέκνο και δεν επιδιώκει οποιασδήποτε μορφής επικοινωνία μαζί του, ούτε υποβάλλει αίτηση για ρύθμισή της από το δικαστήριο, εκ των υστέρων όμως αλλάζει γνώμη και επιδιώκει την άσκηση του δικαιώματος, για το οποίο επί τόσα πολλά χρόνια αδιαφόρησε [βλ. Μιχαηλίδη - Νουάρο Γ., «Περί της εννοίας των λειτουργικών δικαιωμάτων και της καταχρήσεως αυτών», στον Τόμο: Δίκαιον και Κοινωνική Συνειδησις, 1972, σελ. 217 επ. και σε τόμο: Εράνιον προς Γεώργιον Σ. Μαριδάκη, (Συμπλήρωμα), 1967, σελ. 1 - 61.]. Εκ πρώτης όψεως, φαίνεται ότι η περίπτωση αυτή συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος επικοινωνίας, γιατί η επί πολλά χρόνια πλήρης αδιαφορία του δικαιούχου γονέα, εύλογα θα έχει δημιουργήσει στον υπόχρεο της επικοινωνίας την πεποίθηση ότι δεν επιθυμεί πλέον να ασκήσει το δικαίωμά του. Δεδομένου μάλιστα ότι αυτή η «όψιμη» και υπό αυτές τις συνθήκες άσκηση του - αποδυναμωθέντος - δικαιώματος έχει σαφέστατα επαχθείς επιπτώσεις εις βάρος του υπόχρεου, αφού περιορίζει αιφνιδιαστικά και απρόβλεπτα την ασκούμενη από εκείνον επιμέλεια, τότε ίσως πρέπει να δεχτούμε ότι αντίκειται στις αρχές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών και θα είναι καταχρηστική. Ωστόσο, μία βαθύτερη εξέταση του ζητήματος, μας οδηγεί σε διαφορετικά συμπεράσματα: Ειδικότερα, το κρίσιμο στοιχείο στην εξεταζόμενη περίπτωση είναι και πάλι το συμφέρον του τέκνου. Όπως προαναφέρθηκε, το δικαίωμα της επικοινωνίας και η άσκηση του δεν αποβλέπει μόνο στο συμφέρον του δικαιούχου γονέα αλλά και του τέκνου και το συμφέρον αυτό συνίσταται στην καλλιέργεια των ψυχικών δεσμών στοργής και αγάπης μεταξύ τους καθώς και στη διατήρηση μιας μορφής οικογενειακής ζωής, έστω και υπό αυτές τις συνθήκες και στην αποφυγή της σωματικής και ψυχικής απομάκρυνσης του παιδιού από το γονέα, η οποία μπορεί να προκαλέσει στο παιδί το «σύνδρομο γονικής αποξένωσης», με όλες τις περαιτέρω δυσάρεστες συνέπειες για την εξέλιξη της προσωπικότητάς του. Επομένως, σε αντίθεση με κάθε άλλη περίπτωση αποδυνάμωσης δικαιώματος, εν προκειμένω, κρίσιμο στοιχείο δεν είναι οι επαχθείς συνέπειες τις οποίες μπορεί να έχει για τον υπόχρεο της επικοινωνίας η μετά πολλά έτη μεταστροφή της βούλησης του δικαιούχου και η επιθυμία του για όψιμη άσκηση του δικαιώματός του για επικοινωνία με το τέκνο του, αλλά οι θετικές συνέπειες που μπορεί να έχει, ιδίως για το τέκνο, αυτή η - έστω και καθυστερημένη - επιθυμία του γονέα να «κερδίσει» το χαμένο χρόνο με το παιδί του. Ως εκ τούτου, ορθότερο θα ήταν να γίνει δεκτό, ότι στην περίπτωση της επικοινωνίας, δεδομένης της ιδιάζουσας φύσης του δικαιώματος, δε χωρεί αποδυνάμωση αυτού και κατ' επέκταση απαγόρευση της άσκησής του για το λόγο αυτό ως καταχρηστικής, αλλά ο γονέας κατ' αρχήν συνεχίζει να έχει ισχυρό δικαίωμα επιδίωξης της επικοινωνίας του με το τέκνο. Διαφορετικό είναι το ζήτημα ότι το δικαστήριο που θα επιληφθεί του θέματος, οφείλει να λάβει σοβαρά υπόψη του την μακροχρόνια «απουσία» του γονέα και να ρυθμίσει την επικοινωνία κατά τρόπο, ώστε να δώσει στο παιδί τον απαιτούμενο χρόνο να συνηθίσει την νέα κατάσταση και την αιφνίδια εμφάνιση του δικαιούχου γονέα στη ζωή του [N-X Σαμαρά, «Α. Η καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας - Η αδράνεια του γονέα», στο συλλογικό έργο «Το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας με το ανήλικο τέκνο», εκδ. 2010, σελ. 146 επ.].

Στην προκειμένη περίπτωση, η εκκαλούσα ισχυρίστηκε ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, επαναφέροντας τον ισχυρισμό της με τον δεύτερο λόγο της κρινόμενης εφέσεως, με τον οποίο παραπονείται για την κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου απόρριψη αυτού από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ότι η αγωγή πρέπει να απορριφθεί ως ασκηθείσα κατά κατάχρηση του σχετικού δικαιώματος, διότι, ως εκθέτει, το προτεινόμενο κατά τους ισχυρισμούς της από τον ενάγοντα πρόγραμμα επικοινωνίας περιορίζει το δικό της χρόνο επικοινωνίας. Ειδικότερα, εξέθεσε ότι ο ενάγων με την υπό κρίση αγωγή του αποκλείει «..επί της ουσίας τη δική της δυνατότητα να περνάει ποιοτικό χρόνο ψυχαγωγίας, διασκέδασης, ηρεμίας και χαλαρότητας με το παιδί, δεδομένου ότι καθ' όλη τη διάρκεια της εβδομάδας είναι επιφορτισμένο με διάφορες δραστηριότητες (μπαλέτο-κολυμβητήριο και θεραπείες λογοθεραπείας), όπου εκ των πραγμάτων καθίσταται αδύνατο να περνάμε χρόνο ποιοτικό, διασκεδαστικό και στιγμές ξεγνοιασιάς, όπως είναι και κρίνεται αναγκαίο. Κατά τη κοινή λογική του μέσου συνετού ανθρώπου, το αιτούμενο επικοινωνίας του ενάγοντος κάθε Σάββατο, δια της παρούσης, κρίνεται τουλάχιστον απαράδεκτο, δόλια, και καταχρηστικό καθόσον, δεν αναζητεί ούτε μία ώρα επικοινωνίας μέσα στις εργάσιμες ημέρες της εβδομάδας, όπου λαμβάνουν χώρα και όλες οι δραστηριότητες των εκάστοτε τέκνων, αλλά μόνο Σάββατο! Απόλυτα Καταχρηστικό δεδομένου ότι το παιδί δεν είναι μόνο για να απολαμβάνει βόλτες, παιχνίδια και θεατρικές παραστάσεις αλλά ως επί των πλείστων, η ενεργή συμμετοχή στην καθημερινή ζωή του παιδιού με ότι αυτή περιλαμβάνει...». Ο ισχυρισμός αυτός, υπό το ανωτέρω περιεχόμενο, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος στο νόμο, καθόσον τα προβαλλόμενα περιστατικά και αληθή υποτιθέμενα δεν καθιστούν την άσκηση του δικαιώματος της επικοινωνίας ως καταχρηστική. Όπως δε μνημονεύτηκε και ανωτέρω (βλ. τις υπό τα στοιχεία ΙΙΙα και ΙΙΙβ νομικές σκέψεις) για τη θεμελίωση μίας πιθανής κατάχρησης δικαιώματος απαιτείται η αναφορά ακρότατων μορφών πιθανής βλάβης του ανηλίκου από την επικοινωνία του με τον ενήλικο γονέα, όπως όταν στοχεύει στο να ικανοποιήσει την ανάγκη του για ψυχική και πνευματική επαφή με το τέκνο του, πραγματώνοντας τον κοινωνικό σκοπό της, αλλά μόνο στο να το βλάψει. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, όλα όσα μνημονεύονται προς το σκοπό της θεμελίωσης της εν θέματι ένστασης αποτελούν αιτιολογημένη άρνηση της αγωγής και θα συνεξεταστούν περαιτέρω για την ουσιαστική τους βασιμότητα.

IV. Η επίδικη διαφορά πρέπει να κρίνεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο με βάση το πραγματικό υλικό που χρησιμοποίησε και ο πρωτοβάθμιος δικαστής. Η έφεση δεν μπορεί να καταστεί μέσο καταστρατηγήσεως του συστήματος της συγκεντρώσεως, που εξακολουθεί να ισχύει, παρά την κατάργηση του άρθρου 269 ΚΠολΔ. Έτσι, είναι απαράδεκτη η προβολή πραγματικών ισχυρισμών στην έκκλητη δίκη που δεν είχαν προταθεί πρωτοδίκως. Ο κανόνας και οι εξαιρέσεις του ισχύουν και στις ειδικές διαδικασίες, έστω και μετ' αναίρεση της εφετειακής αποφάσεως π.χ. για ισχυρισμούς προς υπεράσπιση κατά της εφέσεως, όχι όμως και στην εκούσια δικαιοδοσία. Η διάταξη αναφέρεται στους αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς, όπως ενστάσεις, αντενστάσεις, επαντενστάσεις κ.λπ. Έτσι, δεν περιλαμβάνονται εδώ τα θεμελιωτικά της αγωγής πραγματικά περιστατικά, οι μη αυτοτελείς ισχυρισμοί, όπως είναι τα πραγματικά επιχειρήματα και η άρνηση (απλή ή αιτιολογημένη) της ιστορικής βάσεως της αγωγής ή ενστάσεως, οι ισχυρισμοί που προτείνονται προς απόκρουση διαδικαστικών ενεργειών και ρυθμίζονται αυτοτελώς από τα άρθρο 160 παρ. 3 ΚΠολΔ, το άρθρο 457

παρ. 2 ΚΠολΔ ως προς την αμφισβήτηση της γνησιότητας του εγγράφου, οι ισχυρισμοί που θεμελιώνουν λόγους οποιασδήποτε ανακοπής κατ' άρθρα 583, 632, 933, 979 ΚΠολΔ, ο νομικός χαρακτηρισμός και η υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στον κανόνα δικαίου και οι ισχυρισμοί που θεμελιώνουν παραδεκτά υποβαλλόμενες νέες αιτήσεις στο εφετείο (άρθρο 525 ΚΠολΔ). Ο τρόπος υποβολής των νέων ισχυρισμών διαφέρει, αν προβάλλονται από τον εκκαλούντα ή τον εφεσίβλητο. Οι νέοι πραγματικοί ισχυρισμοί του εκκαλούντος, ακόμα και εάν απορρίφθηκαν στον πρώτο βαθμό, που αποβλέπουν στην εξαφάνιση της πρωτόδικης αποφάσεως, πρέπει να υποβάλλονται με το δικόγραφο της εφέσεως ή αντεφέσεως ή με το αυτοτελές δικόγραφο των πρόσθετων λόγων (άρθρα 520 παρ. 2, 591 παρ. 1 ζ ΚΠολΔ) Κι όχι με τις προτάσεις. Μόνο οι ισχυρισμοί που λαμβάνονται υπόψη αυτεπάγγελτα ή προτείνονται σε κάθε στάση της δίκης μπορούν να προταθούν και με τις προτάσεις (Σ. Πανταζόπουλος, 'Ενδικο Μέσα και Ανακοπές, 2η έκδ., 2022, σ. 122-123).

Στην προκειμένη περίπτωση, η εκκαλούσα με τις έγγραφες προτάσεις στο Εφετείο, για πρώτη φορά προβάλλει τον ισχυρισμό ότι ο ενάγων και ήδη εφεσίβλητος έχει προβεί σε παρενόχληση ερωτικής φύσεως προς την ανήλικη θυγατέρα τους, γεγονός που καθιστά αδύνατη την επικοινωνία, λόγω των κινδύνων που συνεπάγεται η προδιαληφθείσα συμπεριφορά στην ανήλικη. Προς το σκοπό αυτό ενσωματώνει στο δικόγραφο των προτάσεών της διηγηματικά την από 11-7-2023 και με αριθμό κατάθεσης ...../2023 αίτησή της προς το Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου (διαδικασία εκουσίας δικαιοδοσίας) δυνάμει της οποίας αιτείται, μεταξύ των άλλων, την αφαίρεση της γονικής μέριμνας από τον εναγόμενο και την ανάθεση αυτής αποκλειστικά σε αυτήν. Ο ισχυρισμός αυτός προβάλλεται όχι προς ενίσχυση της ένστασης καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος, αλλά ως αιτιολογημένη άρνηση της αγωγής και, ως εκ τούτου, μη εμπιπώντας στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 527 ΚΠολΔ μπορεί να εξεταστεί περαιτέρω για την ουσιαστική του βασιμότητα.

Από την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων που προσκομίστηκαν νόμιμα με επίκληση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, προσκομίζονται δε νόμιμα με επίκληση και πάλι στο παρόν δευτεροβάθμιο δικαστήριο, σε συνδυασμό και με τα νέα αποδεικτικά μέσα, που παραδεκτά προσκομίζονται το πρώτον ενώπιον του παρόντος δευτεροβαθμίου δικαστηρίου κατ' άρθρο 529 παρ.1 Κ.Πολ.Δ., και λαμβάνονται υπόψη, αφού δεν συντρέχουν εν προκειμένω οι κατά την παρ. 2 του άνω άρθρου 529 Κ.Πολ.Δ. λόγοι απόκρουσής τους και ειδικότερα από την επικοινωνία του Δικαστή του παρόντος Δικαστηρίου με το ανήλικο τέκνο των διαδίκων, από την εκτίμηση της ένορκης κατάθεσης της μάρτυρος απόδειξης και την ανωμοτί κατάθεση της εναγομένης που εξετάσθηκαν στο ακροατήριο του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου και των οποίων οι καταθέσεις περιέχονται στα ταυτάριθμα με την εκκαλουμένη απόφαση πρακτικά δημοσίας συνεδριάσεως του άνω δικαστηρίου, το σύνολο των εγγράφων τα οποία νομίμως προσκομίζουν μετ' επικλήσεως οι διάδικοι, για κάποια από τα οποία γίνεται ιδιαίτερη σημείωση κατωτέρω, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν λήφθηκαν υπόψη όλα τα προσκομιζόμενα (ΑΠ 250/2000 Δ/νη 41,980, ΑΠ 587/1992 Δ/νη 35,1278), άλλα εκ των οποίων λαμβάνονται υπόψη προς άμεση απόδειξη και άλλα για τη συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων (άρθρο 339 σε συνδυασμό με το άρθρο 395 Κ.Πολ.Δ.), αποδείχθηκαν, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Οι διάδικοι διατηρούσαν κατά το παρελθόν ερωτικό δεσμό, από τον οποίο απέκτησαν ένα εκτός γάμου τέκνο, την ....., που γεννήθηκε την 16η-07-2014 στο Ηράκλειο (βλ. ιδίως αντίγραφο του

υπ' αριθμ. πρωτ. .... /21-11-2018 αποσπάσματος της με αριθμό ..... /τόμος ..... /έτος 2014 Ληξιαρχικής Πράξης Γέννησης του Ληξιαρχείου Ηρακλείου του Δήμου .....). Ακολούθως, ο ενάγων ως πατέρας του ανηλίκου, αναγνώρισε το ως άνω ανήλικο ως γνήσιο τέκνο του και η εναγομένη συναίνεσε στην αναγνώριση αυτή, ενώ ταυτόχρονα ο ενάγων δήλωσε ότι το ανήλικο θα φέρει το επώνυμό του δυνάμει της υπ' αριθμ. .... /18-1-2017 πράξης αναγνώρισης τέκνου γεννημένου εκτός γάμου των γονέων της Συμβολαιογράφου Ηρακλείου ..... (βλ. και το αντίγραφο του υπ' αριθμ. πρωτ. .... /21-11-2018 αποσπάσματος της με αριθμό ..... /τόμος ..... /έτος 2014 Ληξιαρχικής Πράξης Γέννησης του Ληξιαρχείου Ηρακλείου του Δήμου .....). Η ελεύθερη συμβίωση των διαδίκων διασπάστηκε οριστικά τον μήνα Νοέμβριο του έτους 2018 και από τότε το ανήλικο διαμένει με την εναγομένη μητέρα του, ενώ οι διάδικοι διαφωνούν έκτοτε για το δικαίωμα και το περιεχόμενο της επικοινωνίας του ενάγοντος με την ανήλικη θυγατέρα του. Προς το σκοπό αυτό, ο ενάγων κατέθεσε σε βάρος της εναγομένης την με ..... /2018 αίτηση ασφαλιστικών μέτρων με αντικείμενο τη ρύθμιση προσωρινά του δικαιώματος επικοινωνίας με το ανήλικο τέκνο τους επί της οποίας εκδόθηκε αρχικά η από 19-12-2018 προσωρινή διαταγή της Δικαστή του παρόντος Δικαστηρίου με την οποία ρυθμίστηκε η επικοινωνία ως εξής: α) κάθε Σάββατο από ώρα 10π.μ. έως ώρα 18.00μ.μ., β) τις διακοπές των Χριστουγέννων για το έτος 2018 από 24/12/2018 και ώρα 10.00π.μ. έως 30-12-2018 και ώρα 20.00μ.μ., γ) κάθε δεύτερο και τέταρτο Σαββατοκύριακο από Σάββατο και ώρα 10.00π.μ. έως Κυριακή και ώρα 20.00μ.μ. και δ) καθημερινή τηλεφωνική επικοινωνία. Στη συνέχεια, επί της ως άνω αιτήσεως εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 279/1818/2019 απόφαση του παρόντος Δικαστηρίου (Διαδικασία Ασφαλιστικών Μέτρων) σύμφωνα με την οποία ρυθμίστηκε η επικοινωνία ως εξής: α) έκαστο 1ο και 3ο Σάββατο εκάστου μηνός από ώρα 10.00 π.μ. έως 6.00 μ.μ., β) κατά τις διακοπές Χριστουγέννων - Νέου Έτους, Πάσχα - Εβδομάδας Διακαινησίμου, επί μία εβδομάδα κατόπιν ειδικότερης συνεννόησης και ρύθμισης, ώστε η ανήλικη να διαμένει είτε την εβδομάδα των Χριστουγέννων είτε του Νέου Έτους και αντίστοιχα είτε την Εβδομάδα του Πάσχα είτε την Εβδομάδα της Διακαινησίμου με τον ενάγοντα, εκ περιτροπής, ανά έτος, με παραλαβή την 10.00 π.μ. κατά την έναρξη της επικοινωνίας και παράδοση την 18.00 μ.μ. κατά τη λήξη της επικοινωνίας, γ) κατά τις θερινές διακοπές για μεν τα ζυγά έτη κατά το μήνα Αύγουστο από την 1-8 για δε τα μονά έτη κατά το μήνα Ιούλιο από την 1 - 7 με παραλαβή την 10.00 π.μ. κατά την έναρξη της επικοινωνίας και παράδοση την 18.00 μ.μ. κατά τη λήξη της επικοινωνίας και, δ) καθημερινά τηλεφωνικά, με πρωτοβουλία του ενάγοντος άλλως κατόπιν ειδικότερης συμφωνίας μεταξύ των διαδίκων. Από τους πρώτους μήνες όμως εφαρμογής των ανωτέρω υπήρξαν προβλήματα στην επικοινωνία του πατέρα με το τέκνο του, που οφείλονται κυρίως στις σχέσεις των διαδίκων γονέων τους, οι οποίοι αδυνατούσαν να διατηρήσουν ένα ελάχιστο πολιτισμένο όριο σε διαπροσωπικό επίπεδο. Ο ενάγων, ειδικότερα, αιτιάζεται την εναγομένη ότι αποτρέπει τη θυγατέρα του από την επικοινωνία, ότι επιχειρεί τεχνηέντως να στρέψει το τέκνο τους εναντίον του με την υποβολή ψευδών γεγονότων και ότι όλως όψιμα εφηύρε περιστατικά ψυχικής και σεξουαλικής κακοποίησης, προκειμένου να ελαχιστοποιήσει, άλλως εκμηδενίσει την επικοινωνία με το πρόσχημα της επικινδυνότητάς του. Η εναγομένη, από την άλλη πλευρά, αιτιάζεται τον ενάγοντα για το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας του με την ανήλικη θυγατέρα τους αγνοεί τις ανάγκες της, πολλάκις από την αμέλειά του έχει συντελέσει στην εμφάνιση ή μεγέθυνση προβλημάτων υγείας, αμελεί την σχολική προετοιμασία της, δεν έχει επαρκή χώρο για την πραγματοποίηση επικοινωνία, δοθέντος ότι διαμένει με τη νέα του σύντροφο σε μικρό διαμέρισμα και ήδη από τον Ιούλιο του 2023 κατηγορεί τον εναγόμενο για διενέργεια πράξεων

κακοποίησης, ψυχικής και σεξουαλικής σε βάρος της ανήλικης. Η ίδια δε, έως την προβολή για πρώτη φορά των φερομένων πράξεων κακοποίησης ζητούσε τον περιορισμό της επικοινωνίας, σύμφωνα με τους όρους της με αριθμό 279/1818/2019 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου (διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων), κατά την οποία ναι μεν, καθορίζονταν η επικοινωνία του ενάγοντος με το τέκνο του, πλην όμως με όρους χρονικά περιοριστικούς ιδίως σε σχέση με την εκκαλουμένη. Ωστόσο, μετά την επίκληση περιστατικών ψυχικής και σεξουαλικής κακοποίησης η εναγομένη αιτείται εν τοις πράγμασι τον αποκλεισμό της επικοινωνίας, δεδομένου ότι ζητεί να αναγορευτεί στον νυν ενάγοντα να προσεγγίζει την οικία της, όπου βέβαια διαμένει με το ανήλικο τέκνο της. Εντούτοις αποδείχθηκε ότι ο ενάγων πάντοτε επεδείκνυε ειλικρινές ενδιαφέρον για την ανήλικη θυγατέρα του ήδη από στιγμή της γέννησης του αλλά και στη συνέχεια, ενόψει του ότι οι διάδικοι συμβίωναν μέχρι τον μήνα Μάρτιο του έτους 2015 και εν συνεχεία από τα μέσα του μηνός Ιουνίου του έτους 2015 έως τον μήνα Νοέμβριο του έτους 2018. Ο ίδιος τήρησε το πρόγραμμα επικοινωνίας, όπως κάθε φορά προσδιορίζονταν από τις διαδοχικές δικαστικές αποφάσεις. Μάλιστα αποδείχθηκε, ιδίως από την κατάθεση της μάρτυρος αποδείξεως, ότι η επικοινωνία ήταν πάντοτε απρόσκοπτη και επωφελής προς αμφοτέρωτα τα μέρη αυτής. Κανένα αρνητικό συναίσθημα δεν δημιουργούνταν στο ανήλικο μετά την επικοινωνία με τον πατέρα του, γεγονός απότοκο της καλής σχέσης που είχε δημιουργηθεί μεταξύ πατέρα και κόρης. Το παιδί των διαδίκων ουδόλως αποδείχθηκε ότι γύριζε στο σπίτι του «αρνητικά φορτισμένο» και «πολύ θλιμμένο», εξαιτίας της επίδρασης του πατέρα του κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας με αυτόν. Ομοίως δεν αποδείχθηκε ότι ο ενάγων υβρίζει την εναγομένη, ότι αναφέρεται μειωτικά στην ασθένεια αυτής και εν γένει αναφέρεται προς το πρόσωπό της με απαξιωτικό τρόπο έμπροσθεν του τέκνου του με σκοπό να επηρεάσει αυτό αρνητικά έναντι της μητέρας του. Προς απόδειξη αυτών των γεγονότων ιδιαίτερης σημασίας είναι η κατάθεση της μάρτυρος αποδείξεως, η οποία, παρά τα όσα περί του αντιθέτου εκθέτει η εναγομένη, έχει γνώση και άποψη για τις συνθήκες επικοινωνίας και με σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις εκθέτει αυτές. Η κατάθεση δε αυτή, ουδόλως αντικρούεται, από την ανωμοτί εξέταση της εναγομένης. Περαιτέρω, το γεγονός ότι ο ενάγων προέβη στην αναγνώριση της πατρότητας της ανήλικου θυγατρός του μετά από πάροδο 2,5 ετών από τη γέννησή της προβάλλεται αλυσιτελώς στην παρούσα δίκη, πέραν του γεγονότος ότι με κανένα τρόπο δεν επηρεάζει τα αισθήματα που τρέφει προς το τέκνο του, τόσο εν γένει όσο και κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας του με αυτό. Περαιτέρω, η εναγομένη επιχειρηματολογώντας περί της φερόμενης πλημμελούς άσκησης του γονεϊκού καθήκοντος του ενάγοντος επικαλείται την υπ' αριθμ. πρωτ. ΑΠ ...../9-07-2019 ιατρική βεβαίωση του ειδικευόμενου ιατρού Παιδιατρικής ....., κατά την οποία βεβαιώνεται ότι εξετάστηκε το τέκνο των διαδίκων λόγω «δερματικών βλαβών» που παρουσίασε από ημερών οφειλόμενες σε «μολυσματικό κηρίο» και συνεστήθη αντιβιοτική αγωγή. Η ίδια η εναγομένη ομολογεί στο δικόγραφο της έφεσης ότι το «μολυσματικό κηρίο» είναι μια πολύ συχνή και ιδιαίτερα μεταδοτική επιφανειακή λοίμωξη του δέρματος που προκαλείται από βακτήρια και εμφανίζεται κυρίως σε παιδιά και σπανιότερα σε ενήλικες. Τα βακτήρια τα οποία ευθύνονται για το μολυσματικό κηρίο είναι ο σταφυλόκοκκος και ο στρεπτόκοκκος ομάδας Α, τα οποία υπάρχουν σε μικρό ποσοστό φυσιολογικά στη χλωρίδα του του δέρματος όμως και στους βλενογόνους του στόματος και της μύτης. Μάλιστα, όταν η τοπική άμυνα του οργανισμού είναι επαρκής, συνυπάρχουν χωρίς να δημιουργούν προβλήματα. Ακολούθως όμως η ενάγουσα διατείνεται ότι, όταν η άμυνα τοπικά κατασταλεί, όπως γίνεται, μεταξύ άλλων, στα εγκαύματα τότε τα ίδια μικρόβια γίνονται παθογόνα και αναπτύσσουν

αποικίες δημιουργώντας μόλυνση. Με βάση δε το συλλογισμό αυτό, ιστορεί ότι ο ενάγων εγκατέλειψε το τέκνο τους έκθετο στον ήλιο με αποτέλεσμα να κατασταλεί η άμυνα του οργανισμού του ανηλίκου, τα μικρόβια να γίνουν παθογόνα και να προκαλέσουν το «μολυσματικό κηρίο». Το τελικό συμπέρασμα, όμως, του ανωτέρω συλλογισμού αυτού ελέγχεται ως λογικά εσφαλμένο. Ειδικότερα, η πρόκληση «μολυσματικού κηρίου» δεν αποδεικνύεται ότι προκαλείται μόνο από την καταστολή της άμυνας, επιπλέον δε, όπως ομολογείται, αιτία της καταστολής (αν προσχωρούσε κανείς στο συλλογισμό της) είναι και το ηλιακό έγκαυμα «μεταξύ άλλων». Συνεπώς, καμία απόλυτη και αναγκαία συνεπαγωγή δεν εμπεριέχεται στο συλλογισμό και κατ' αποτέλεσμα αυτός είναι εσφαλμένος. Σε κάθε δε περίπτωση, και από το σώμα της ανωτέρω ιατρικής γνωμάτευσης δεν προέκυψε «ηλιακό έγκαυμα» του τέκνου. Συνεπώς, δεν αποδείχτηκε ότι η ως άνω δερματική βλάβη που υπέστη το τελευταίο οφείλεται σε πλημμελή εκπλήρωση των καθηκόντων του ενάγοντος. Επίσης, απορριπτέος κρίνεται σε κάθε περίπτωση ο ισχυρισμός της εναγομένης ότι η διεύρυνση του τυχόν προγράμματος της επικοινωνίας του ενάγοντος με το τέκνο του συνιστά μείωση του δικού της χρόνου επικοινωνίας με αυτό ενόψει του ότι η εναγομένη έχοντας την άσκηση της επιμέλειας του τέκνου τους διαβιεί με το τελευταίο καθημερινά. Επιπλέον, το γεγονός ότι ο ενάγων διαμένει σε ένα μικρό διαμέρισμα, το οποίο στερείται ξεχωριστού δωματίου για την ανήλικη θυγατέρα του, ουδόλως μπορεί να αποτελέσει στοιχείο περιορισμού της επικοινωνίας ή της απαγόρευσης της διανυκτέρευσης, δεδομένου ότι αποδεικνύεται ότι έχει διαμορφωθεί μία καλή σχέση από τον πατέρα προς το τέκνο του καθώς και ότι αγαπά και ενδιαφέρεται για εκείνην. Ενόψει δε, της ψυχικής σύνδεσης και της αγαπητικής προσφοράς του ενάγοντος πατέρα της ανήλικης, δεν μπορεί να σταθεί εμπόδιο στην επικοινωνία τους η ανυπαρξία ιδιαίτερου δωματίου, στο οποίο θα διαμένει η θυγατέρα των διαδίκων. Ομοίως, δεν επιδρά αρνητικά στην επικοινωνία το γεγονός ότι ο ενάγων έχει πλέον συνδεθεί αισθηματικά με τρίτο άτομο και συνοικεί με αυτό, δοθέντος ότι ουδόλως προέκυψε ότι το νέο αυτό πρόσωπο επεμβαίνει στη σχέση πατρός κόρης και επιδρά αρνητικά στη ψυχοσύνθεση της τελευταίας. Ομοίως, η ανήλικη ωριμάζοντας πλέον, έχει αντιληφθεί το χωρισμό των γονιών της και της είναι εξαιρετικά οικείο ως έννοια ότι αμφότεροι μπορούν να συνεχίσουν τη ζωή τους με άλλο άτομο. Τέλος, παρά τα όσα εκθέτει η εναγομένη, χαρακτηριστικό παραμένει το γεγονός ότι έως την επίκληση γεγονότων κακοποίησης, η εναγομένη μητέρα δεν αρνούσαν την επικοινωνία, αλλά απλώς επιθυμούσε τον χρονικό αυτής περιορισμό. Ενώ έτσι είχε διαμορφωθεί η κατάσταση, η εναγομένη περί τον Ιούλιο του 2023 μετέβη στην ΥΑ Ασφαλείας ..... όπου και προέβη σε ένορκη κατάθεση, καταγγέλοντας ότι η ανήλικη θυγατέρα της τής εκμυστηρεύτηκε ότι ο ενάγων ουρεί σε μπουκάλι, αφοδεύει σε λεκάνη και ότι μία νύχτα η ανήλικη ξύπνησε πάνω στη λεκάνη της τουαλέτας με κατεβασμένο το εσώρουχο, στο οποίο με άγνωστο τρόπο βρίσκονταν τρίχες. Σε ερώτηση δε του παιδιού προς τον ενάγοντα πατέρα του για το τι είχε συμβεί ο τελευταίος της είπε ότι «της έκανε πλάκα» και ακολούθως της ακούμπησε το αιδούο. Λίγες μέρες δε μετά, κατά τις διηγήσεις της εναγομένης, η ανήλικη της εκμυστηρεύτηκε ότι δεν θέλει να την ακουμπά ο ενάγων ούτε στο στήθος ούτε στο αιδούο της. Την κατάθεση αυτή την επιβεβαιώνει η φίλη της εναγομένης, ..., η οποία στην από 7-7-2023 ένορκη κατάθεσή της στην ΥΑ Ασφαλείας ..... αφού μεταφέρει όλες τις διηγήσεις της εναγομένης, ακολούθως ιστορεί ένα περιστατικό κατά το οποίο η ανήλικη με αιδημοσύνη (κατά την κατάθεση της μάρτυρος) ομολόγησε όλα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω. Στη συνέχεια, σε νόμιμη έρευνα στην οικία του ενάγοντος βρέθηκαν μόνο όπλα, αλλά όχι μπουκάλι με ούρα. Τέλος, η ανήλικη έδωσε νομότυπη κατ'άρθρο 227 ΚΠΔ κατάθεση με την παρουσία της ψυχολόγου ....., η οποία και

έθετε τις ερωτήσεις, και η οποία (κατάθεση) βιντεοσκοπήθηκε και η έκθεση απομαγνητοφώνησης προσκομίστηκε από τον ενάγοντα στο παρόν Δικαστήριο. Η ανήλικη επιβεβαίωσε στην ψυχολόγο το γεγονός ότι ο πατέρας της ουρεί σε μπουκάλι, ότι της ακούμπησε το αιδοίο, ότι έβαλε «τρίχες και κόλες» στο εσώρουχό της, ότι την έχει κτυπήσει στα πλαίσια σωφρονισμού και ότι δεν θέλει να έχει καμία επικοινωνία με αυτόν. Υπό το βάρος αυτών των καταγγελιών η εναγομένη υπέβαλε την από 11-7-2023 και με αριθμό κατάθεσης ...../2023 αίτησή της προς το Μονομελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου (διαδικασία εκουσίας δικαιοδοσίας) δυνάμει της οποίας αιτείται, μεταξύ των άλλων, την αφαίρεση της γονικής μέριμνας από τον εναγόμενο και την ανάθεση αυτής αποκλειστικά σε αυτήν. Παράλληλα αιτήθηκε την χορήγηση προσωρινής διαταγής, η οποία του χορηγήθηκε στις 14-7-2023 περιορίζοντας αισθητά τους όρους της επικοινωνίας και καθορίζοντας αυτήν κάθε πρώτο και τρίτο Σάββατο κάθε μήνα από ώρα 10:00 έως 20:00 και κάθε δεύτερη Κυριακή κάθε μήνα από ώρα 10:00 έως 20:00. Χαρακτηριστικό είναι ότι η ισχύς της από 14-7-2023 προσωρινής διαταγής είναι περιορισμένη χρονικά, ήτοι έως τη συζήτηση της αίτησης την 1η-11-2023, και όσον αφορά το περιεχόμενό της πως καθορίζει ότι ο ενάγων θα επικοινωνεί τις ορισθείσες ημερομηνίες ελεύθερα, ήτοι χωρίς τη μεσολάβηση τρίτου προσώπου ή ψυχολόγου, όπως συνήθως συμβαίνει σε περιπτώσεις κακοποίησης. Ακολούθως, ο ενάγων θορυβημένος από την έκβαση των δικαστικών ενεργειών της εναγομένης γνωστοποίησε στην τελευταία με την από 10-8-2023 «εξώδικη δήλωση- γνωστοποίηση» που επιδόθηκε στις 11-8-2023 (βλ. την με αριθμό ...../11-8-2023 έκθεση επίδοσης του δικαστικού επιμελητή της περιφέρειας του Εφετείου Ανατολικής Κρήτης με έδρα το Πρωτοδικείο Ηρακλείου .....) ότι κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας του με το ανήλικό τέκνο του θα παρευρεθεί στην επικοινωνία η παιδοψυχολόγος ....., προς το σκοπό της εκτίμησης της ψυχοπνευματικής ικανότητας του παιδιού και της διερεύνησης των καταγγελομένων. Επιπλέον δε, προέτρεψε την εναγομένη να επικοινωνήσει με την ανωτέρω επιστήμονα οποτεδήποτε θελήσει και να συνομιλήσει μαζί της είτε τηλεφωνικά είτε δια ζώσης. Εντούτοις, η εναγομένη αρνήθηκε την πρόταση αυτή και με την από 11-8-2023 «εξώδικο απάντηση - καταγγελία - διαμαρτυρία - δήλωση» που επιδόθηκε στις 11-8-2023 (βλ. την επισημείωση της δικαστικής επιμελήτριας της περιφέρειας του Εφετείου Ανατολικής Κρήτης με έδρα το Πρωτοδικείο Ηρακλείου .....) αρνήθηκε την πρόταση του ενάγοντος, απαγόρευσε την επικοινωνία του τέκνου της με την ανωτέρω ψυχολόγο και γνωστοποίησε ότι έχει προγραμματίσει στις 19-9-2023 επίσκεψη στο Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Έρευνας. Κατόπιν τούτου, η πρόταση του ενάγοντος ματαιώθηκε, ενώ έως τη συζήτηση της υπό κρίση έφεσης δεν προσκομίστηκε γνωμάτευση από το ανωτέρω «Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Έρευνας». Σε σχέση με τα καταγγελομένα περιστατικά κακοποίησης, ψυχικής και σεξουαλικής, πρέπει να λεχθούν τα εξής: Η διερεύνηση των περιπτώσεων σεξουαλικής κακοποίησης ανηλικών αποτελεί εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα για πολλούς λόγους. Η ατομική εξέταση του παιδιού που φέρεται ως κακοποιημένο είναι απαραίτητη, ωστόσο θέτει ποικίλα ζητήματα, που ανακύπτουν κυρίως εξ αιτίας της ανάγκης να εκτιμηθούν ορθά τυχόν υπάρχουσες καταγγελίες με βάση την αξιοπιστία των καταθέσεων των ανηλικών. Η αξιοπιστία αυτή αξιολογείται με την κατάλληλη μεθοδολογία, που στηρίζεται στη διαρκώς αυξανόμενη επιστημονική γνώση στον χώρο της ψυχιατρικής έρευνας, συχνά δε προκύπτει η ανάγκη διενέργειας παιδοψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης. Προβλήματα ανακύπτουν όταν παραβιάζονται ουσιαστικές δεοντολογικοί κανόνες της δικαστικής ψυχιατρικής, όπως η απαραίτητη τήρηση ουδετερότητας του εξεταστή-πραγματογνώμονα, καθώς και η οριοθέτηση του ρόλου του ως βοηθού του δικαστή και όχι ως

ψυχοθεραπευτή ή τεχνικού συμβούλου. Για την, κατά το δυνατόν, περισσότερο αξιόπιστη αναφορά ενός παιδιού στα γεγονότα της καταγγελλομένης σεξουαλικής κακοποίησής του απαιτείται κατάλληλη προετοιμασία: (1) ανασκόπηση όλων των διαθέσιμων πληροφοριών, (2) προηγούμενη εξέταση της οικογένειας του παιδιού, (3) προσεκτική προετοιμασία της συνέντευξης με αυτό, (4) εκτίμηση του αναπτυξιακού επιπέδου του και (5) έλεγχος των μνημονικών ικανοτήτων του. Ειδικότερα δε, η πρώτη φορά που το γεγονός της κακοποίησης έγινε αντιληπτό, το πρώτο πρόσωπο στο οποίο μίλησε το παιδί και το πρώτο πρόσωπο το οποίο ανέφερε το γεγονός στις υπηρεσίες παιδικής προστασίας ή στις αστυνομικές ή εισαγγελικές αρχές αποτελούν κομβικά σημεία και πρόσωπα και θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στον πραγματογνώμονα-ερευνητή να τους εξετάσει. Απαραίτητο στις υποθέσεις κακοποίησης είναι να συντάσσεται κατάλογος των ανθρώπων που έρχονται σε επαφή με το παιδί, ένα καλό ιστορικό του παιδιού, η ημερομηνία της πρώτης καταγγελίας, από ποιον και σε ποιον έγινε και αν υπήρχαν συμπτώματα ή ειδικές συμπεριφορές του παιδιού, αύξηση ή ελάττωση των συμπτωμάτων έκτοτε ή συνύπαρξη άλλων πηγών stress. Είναι επομένως φανερό ότι η ομολογία-κατάθεση ή η αναφορά του παιδιού στο θέμα της κακοποίησης δεν μπορεί και δεν πρέπει να εκτιμάται αυτοτελώς, αλλά πάντοτε στο ανάλογο πλαίσιο. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πλήρης, ασφαλής και αληθής μια κατάθεση παιδιού για το θέμα αυτό, χωρίς προηγούμενη ανασκόπηση όλων των διαθέσιμων πληροφοριών και χωρίς την εξέταση όλων των εμπλεκομένων στην υπόθεση προσώπων. Για τον λόγο αυτόν, ο παιδοψυχίατρος πρέπει να γνωρίζει όσο το δυνατόν περισσότερα για το τί είπε αρχικά το παιδί και σε ποιον και να εξετάσει τόσο τα έγγραφα όσο και τα πρόσωπα, στα οποία μίλησε το παιδί. Για τον ίδιο λόγο, η διερεύνηση των καταγγελιών σεξουαλικής κακοποίησης δεν πρέπει να γίνεται με τη διαδικασία του επειγόντος. Η παιδοψυχιατρική εκτίμηση δεν αποτελεί άλλη μορφή ιατροδικαστικής εκτίμησης, με σαφή ύπαρξη ή απουσία απτών ευρημάτων, αλλά σύνθετη και πολύπλοκη εργασία που απαιτεί χρόνο, μέθοδο, τεκμηρίωση και δυνατότητα να ελεγχθεί η σταθερότητα του παιδιού στην αποδοχή ή την άρνηση της κακοποίησης στον χρόνο. Επιπλέον, οι γονείς πρέπει να εξετάζονται πάντοτε πριν από το ίδιο το παιδί, πληροφορίες από άλλες, πλην των γονέων, πηγές για το θέμα της κακοποίησης πρέπει επίσης να καταγράφονται. Οι γονείς, πλην των εξατομικευμένων ερωτήσεων, ανάλογα με το ιστορικό κάθε περίπτωσης, ερωτώνται για τη σεξουαλική συμπεριφορά και τις σεξουαλικές γνώσεις του παιδιού, καθώς και για τυχόν έκθεσή του σε υπερβολικά σεξουαλικά ερεθίσματα. Όσον αφορά το ιστορικό της οικογένειας, αυτό χρειάζεται να είναι εμπειριστατωμένο και να περιλαμβάνει τις σχέσεις των γονέων με τους δικούς τους γονείς, στοιχεία σχετικά με τον γάμο των γονέων και τυχόν χωρισμό (-ούς) ή με νέο γάμο κάποιου από αυτούς, όπως και τυχόν ιστορικό κακοποίησης ή παραμέλησης οποιοσδήποτε μέλους της οικογένειας, ενηλίκου ή ανηλίκου. Οι σχέσεις στην οικογένεια και οι σχέσεις όλων των παιδιών με τους γονείς, όπως και η παρουσία άλλων σημαντικών προσώπων, π.χ. παππούδων, γιαγιάδων, θείων, πρέπει να διερευνώνται. Η διερεύνηση αυτή απαιτεί την εξέταση και των άλλων συνοικούντων μελών της οικογένειας, οπωσδήποτε δε των αδελφών του παιδιού. Σημαντικές είναι προφανώς και οι στάσεις της οικογένειας σε καθημερινά θέματα, τα οποία συνδέονται με το σώμα, όπως αν οι γονείς κυκλοφορούν ή κάνουν μπάνιο γυμνοί μπροστά στα παιδιά, αν επιτρέπουν την πρόσβασή τους σε σεξουαλικές σκηνές ή αντικείμενα κ.λπ. Τέλος, σοβαρά προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας των γονέων και των άλλων συνοικούντων με την οικογένεια ή αυτών που με κάποιον τρόπο μετέχουν στον γονεϊκό ρόλο, θα πρέπει πάντοτε να λαμβάνονται υπ' όψιν. Οι πιο ακριβείς αναφορές προκύπτουν όταν, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με τα παιδιά, τους επιτρέπεται να ανακαλούν

ελεύθερα τα γεγονότα. Ωστόσο, επειδή τα πολύ μικρά παιδιά δίνουν περισσότερες πληροφορίες όταν παροτρύνονται, ο παιδοψυχίατρος θα πρέπει να αποφασίσει αν θα υποβάλει στο παιδί συγκεκριμένες ερωτήσεις και αν θα χρησιμοποιήσει τρόπους παρότρυνσης και υπενθύμισης. Το εγχείρημα αυτό είναι αρκετά δύσκολο και δεοντολογικά ριψοκίνδυνο, γιατί πρέπει να αποφασίσει αν θα αρκестθεί σε ένα αποτέλεσμα, στο οποίο μπορεί να έχουν χαθεί σημαντικές πληροφορίες και το παιδί να παραμένει σε κίνδυνο συνέχισης της κακοποίησης (στην περίπτωση που ο εξεταστής δεν ρωτήσει συγκεκριμένα και αφήσει το παιδί εντελώς ελεύθερο να πει ό,τι θέλει και εφόσον το θέλει) ή εάν, ρωτώντας, θα καθοδηγήσει τη σκέψη του παιδιού με τρόπο που να πάρει ένα ανακριβές και παραπλανητικό αποτέλεσμα, που ενδέχεται να ενοχοποιεί το πρόσωπο του κατηγορουμένου ως δράστη. Σε κάθε περίπτωση, οι ερωτήσεις πρέπει να προχωρούν από τις ανοιχτές στις πιο συγκεκριμένες. Οι καθοδηγητικές ερωτήσεις, εάν χρησιμοποιηθούν, θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα επιλογής του παιδοψυχιάτρου και όχι αδεξιότητας ή άγνοιας της τεχνικής συνέντευξης. Στην περίπτωση αυτή, τόσο οι ερωτήσεις όσο και οι απαντήσεις πρέπει να καταγράφονται αυτολεξεί και οποιαδήποτε καταληκτική έκθεση θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τη σημείωση ότι τα συμπεράσματα ενδέχεται να είναι λιγότερο ακριβή, σε σχέση με όσα θα μπορούσαν να ληφθούν, εάν χρησιμοποιείτο μόνο ο ελεύθερος συνειρμός. Επιπλέον, είναι εξαιρετικά σημαντικό να εκτιμηθεί σε ποιο επίπεδο βρίσκεται η ανάπτυξη του παιδιού συνολικά. Πολύ σημαντικά είναι τα στοιχεία που αφορούν την ανάπτυξη του λόγου του και τις αφαιρετικές γνωστικές ικανότητες. Επίσης, ο ψυχομετρικός έλεγχος (με τεστ νοημοσύνης ή άλλα) είναι απαραίτητος. Από τον έλεγχο αυτόν μπορεί π.χ. να φανεί ότι ένα παιδί, που αναφέρεται ότι έκανε μια λεπτομερή αναφορά προς τη μητέρα του ότι κακοποιήθηκε, εν τούτοις έχει πολύ συγκεκριμένη σκέψη και σημαντικά λιγότερες λεκτικές ικανότητες από τις αναμενόμενες για την ηλικία του, κάτι που υποδηλώνει ότι δεν θα μπορούσε να είχε αναφέρει την κακοποίηση με τον τρόπο που την περιέγραψε η μητέρα του. Εξαιρετικά σημαντικό είναι ότι η εξέταση του παιδιού είναι απαραίτητο να γίνεται σε 2 ή 3 το πολύ συναντήσεις; ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο. Εάν οι συναντήσεις είναι λιγότερες, δεν προλαβαίνει το παιδί να αναπτύξει με τον εξεταστή την ελάχιστη σχέση που απαιτείται, ώστε να αισθανθεί άνετα να του αποκαλύψει τόσο προσωπικές του εμπειρίες, ούτε ο εξεταστής μπορεί να ελέγξει αν το παιδί θα παραμείνει σταθερό στην αποδοχή ή την άρνηση της κακοποίησής του μέσα στον χρόνο. Αν πάλι οι συναντήσεις είναι περισσότερες, τότε το παιδί μπορεί να ωθηθεί να αποκαλύψει την «υποτιθέμενη» κακοποίηση, καθώς οι επανειλημμένες συνεντεύξεις μπορεί να εκληφθούν ως απόδειξη ότι ο εξεταστής θέλει να ακούσει ότι αυτά που ρωτά έγιναν ή, αντιθέτως, να εκληφθεί ως σημείο ότι ο εξεταστής δεν πιστεύει το παιδί, ότι αμφισβητεί ότι αυτό με ειλικρίνεια καταθέτει ότι κακοποιήθηκε, γι' αυτό το καλεί επανειλημμένως και το ξαναρωτά για τα ίδια πράγματα. Τέλος, οι πολλαπλές συνεντεύξεις μπορεί να «επιμολύνουν» τη μνήμη του παιδιού, εάν και οι ερωτήσεις που του υποβάλλονται δεν είναι ανοιχτές, με αποτέλεσμα να σχηματίσει το ίδιο την ψευδή ανάμνηση γεγονότων που δεν συνέβησαν. Το παιδί τέλος πρέπει εξετάζεται πάντοτε μόνο του, γιατί η παρουσία γονέως μπορεί να παρεμποδίσει την αποκάλυψη της κακοποίησης. Το παιδί μπορεί να θέλει να ικανοποιήσει τις προσδοκίες των γονέων του, όπως τις αντιλαμβάνεται το ίδιο, ή να μη θέλει να τους πληγώσει αποκαλύπτοντας τί του συνέβη. Επίσης, μπορεί να φοβάται ότι θα τιμωρηθεί, γιατί πάντα οι γονείς συμβουλεύουν τα παιδιά να μην επιτρέπουν σε κανέναν να τα αγγίζει. Εάν πρόκειται για περίπτωση που εκκρεμεί η ανάθεση της επιμέλειας και η ρύθμιση της επικοινωνίας των γονέων με τα παιδιά, τότε το παιδί θα πρέπει να εξετασθεί σε επιπρόσθετες συνεντεύξεις με τους γονείς, προκειμένου να παρατηρηθεί η

αλληλεπίδρασή του με τους γονείς του. Για τις συναντήσεις αυτές μπορεί να υπάρχει μεγάλη αντίσταση, είτε από τους γονείς είτε από το παιδί, και μερικές φορές ενδέχεται να χρειασθεί να δηλώσει ο παιδοψυχίατρος προς κάθε ενδιαφερόμενο μέρος ότι ένα τέτοιο ραντεβού αντενδείκνυται, εξ αιτίας του έντονου stress που βιώνει ή που αναμένεται να προκληθεί στο παιδί. Στις περιπτώσεις αυτές η τελική εκτίμηση θα είναι αναγκαστικά ελλιπής ως προς τη σχέση του παιδιού με κάθε έναν από τους γονείς του και συνεπώς και ως προς τις συστάσεις για την καταλληλότητα των γονέων να αναλάβουν την επιμέλεια του παιδιού ή να διατηρήσουν τακτική και ανεπίβλεπτη επικοινωνία μαζί του. Ένα δεύτερο επίσης πολύ σημαντικό ζήτημα είναι το κατά πόσον η καταγγελία έχει γίνει στα πλαίσια αντιδικίας των γονέων που έχουν χωρίσει, για την επιμέλεια ή την επικοινωνία με το παιδί. Τότε ο εξεταστής θα πρέπει να αναρωτηθεί, εάν βρίσκεται μπροστά σε ένα παιδί που βιώνει το σύνδρομο γονεϊκής αποξένωσης και να εκτιμήσει την καταγγελία ανάλογα. Το σύνδρομο γονεϊκής αποξένωσης αναφέρεται σε γονείς που χωρίζουν και δεν αρκούνται στο να αποξενώσουν το παιδί από τον άλλο γονέα, αλλά προχωρούν σε σωρεία κακόβουλων ενεργειών εναντίον του, όπως σε ψευδείς καταγγελίες για σεξουαλική κακοποίηση, εμπλοκή άλλων προσώπων σε πράξεις εναντίον του, καθώς και υπερβολική εμπλοκή σε δικαστικούς αγώνες εναντίον του, παραβιάζοντας συστηματικά τις δικαστικές αποφάσεις. Όταν συνυπάρχουν διάσταση γονέων και διαφωνία για θέματα που αφορούν την επιμέλεια και επικοινωνία των παιδιών με τους γονείς, τότε θα πρέπει να λαμβάνεται λεπτομερές χρονολογικό ιστορικό των κλιμακούμενων καταγγελιών, προκειμένου να διαπιστωθεί αν έχουν γίνει προηγούμενες προσπάθειες να αλλάξει η επιμέλεια ή ο τρόπος επικοινωνίας, προσπάθειες που ήταν ανεπιτυχείς από τον καταγγέλλοντα την κακοποίηση. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι ενδεχόμενο η καταγγελία της κακοποίησης να αποτελεί έναν ακόμη τρόπο να επιτύχει ο καταγγέλλων τη διευθέτηση της επιμέλειας και επικοινωνίας με το παιδί, κατά τον τρόπο που επιδιώκει και επιθυμεί ο ίδιος. Σε όλες τις περιπτώσεις θα πρέπει να γίνεται προσπάθεια να κατανοηθεί το πιθανό νόημα της καταγγελίας για τον καταγγέλλοντα γονέα και το παιδί. Η ύπαρξη εκ μέρους του γονέως κινήτρων εκδίκησης ή η ύπαρξη ψυχικής νόσου που τον οδηγεί σε διαστρέβλωση της πραγματικότητας πρέπει να διερευνώνται. Επίσης, πρέπει να διερευνάται η παρουσία οποιουδήποτε προσώπου στο περιβάλλον του παιδιού, το οποίο, επανειλημμένως, ερμηνεύει ως σεξουαλικές τις συμπεριφορές των άλλων ή του συγκεκριμένου παιδιού. Τέλος, υπάρχουν δύο μείζονα τμήματα της συνέντευξης με τα παιδιά για διερεύνηση της πιθανότητας σεξουαλικής κακοποίησης: το ελεύθερο παιχνίδι και η δομημένη συνέντευξη (Μπέκα, Διερεύνηση περιπτώσεων σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων από τον ειδικό ψυχικής υγείας, PSYCHIATRIKI 17 (4), 2006, σελ. 355). Στην προκειμένη περίπτωση, είναι προφανές ότι κανένα από τα περιγραφόμενα στάδια διερεύνησης της φερόμενης κακοποίησης του ανηλίκου δεν τηρήθηκε. Η εξέταση του παιδιού έγινε νομότυπα μεν, αλλά στα πλαίσια μόνο της αστυνομικής προανάκρισης. Μόνη η κατάθεση αυτή δεν αποδεικνύει το ζητούμενο, αλλά προσαπαιτείται και η συνδρομή συνολικής μελέτης και διερεύνησης κατά τον τρόπο που περιεγράφη ανωτέρω. Περαιτέρω, η δικανική πεποίθηση ότι όλα όσα περιγράφονται δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα ενισχύθηκε και από την επικοινωνία του Δικαστή του παρόντος Δικαστηρίου με την ανήλικη θυγατέρα των διαδίκων. Η ανήλικη ..... προσήλθε στη συνάντηση, συνοδευόμενη από την μητέρα της, η οποία δεν ήταν παρούσα κατά την επικοινωνία που επακολούθησε. Περαιτέρω, η ανήλικη γνώριζε τον σκοπό της συνάντησης και τον περιέγραψε με τη φράση «ήρθα να σας πω για ποιό λόγο δεν περνάω καλά με τον μπαμπά». Απέδειξε ότι είναι ένα πολύ έξυπνο, χαρούμενο και κοινωνικό παιδί, με νοημοσύνη ανάλογη της ηλικίας της.

Η επικοινωνία υπήρξε εύκολη και παρά την αρχική συστολή της ανήλικης, σύντομα δημιουργήθηκε κλίμα ικανό να την επιτρέψει να εκμυστηρευτεί όλα όσα ήθελε να πει. Δεν απευθύνθηκαν κλειστές ερωτήσεις και η ανήλικη αφέθηκε να μιλήσει ελεύθερα και να επικεντρωθεί σε όποια σημεία έκρινε αυτή. Σε σχέση με τα γεγονότα της κακοποίησης επιβεβαίωσε πολλές φορές μόνο το γεγονός ότι είδε τον πατέρα της να ουρεί σε μπουκάλι και ότι ο τελευταίος της δήλωσε ότι αυτό το κάνει επειδή βαριέται να πάει στην τουαλέτα. Ο τρόπος της διήγησης, ωστόσο, που ήταν αγχωτικός, διεκπεραιωτικός, χωρίς στοιχεία αιδημοσύνης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν μπορούσε να ανακαλέσει άλλα γεγονότα της ίδιας χρονικής περιόδου, δημιούργησε την πεποίθηση ότι η ανήλικη αισθανόταν ότι όφειλε να εξαγορεύσει το γεγονός της ούρησης του πατέρα της υπό τις περιγραφείσες συνθήκες ως καθήκον που της είχε ανατεθεί. Ομολογουμένως, κατά το πέρας της συζήτησης, ισχυρίστηκε πως θυμήθηκε το γεγονός τού ότι ο πατέρας της μία νύχτα την ξύπνησε, την πήγε στην τουαλέτα και ότι της έβαλε «τρίχες και σκόνες» στο εσώρουχο. Η διήγησή της, ομοίως, δεν κρίθηκε πειστική. Τέλος, ενώ αρχικά δήλωνε ότι η μόνη της εξωσχολική ασχολία είναι το διάβασμα και το παιχνίδι με επιτραπέζια και κούκλες, ακολούθως επιβεβαίωσε ότι παρακολουθεί στην τηλεόραση και κωμικές σειρές (ανέφερε «.....», «.....», «.....»), οι οποίες ναι μεν δεν εμπεριέχουν σκηνές κακοποίησης, αλλά τουλάχιστον η πρώτη εξ αυτών προορίζεται για κοινό μεγαλύτερης ηλικίας. Συνεπώς, δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά όλα όσα η εναγομένη όψιμα εκθέτει σε σχέση με τη φερόμενη κακοποίηση, και όλοι οι σχετικοί ισχυρισμοί πρέπει να απορριφθούν ως αναπόδεικτοι. Από τα ανωτέρω αναφερόμενα περιστατικά προκύπτει ότι μεταξύ των διαδίκων υπήρχε και συνεχίζει να υπάρχει έντονη αντιδικία και διαμάχη σχετικά με την επικοινωνία του πατέρα με το τέκνο του, το οποίο, όπως κρίθηκε από το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και προέκυψε από την προσωπική επικοινωνία του Δικαστή και του παρόντος Δικαστηρίου με αυτό, δεν διατηρεί πλέον ιδιαίτερα στενό δεσμό με τον πατέρα του. Περαιτέρω, το ανήλικό τέκνο των διαδίκων, λόγω της μεγαλύτερης πλέον ηλικίας του, αρχίζει σιγά-σιγά να αναπτύσσεται σε αυτόνομη προσωπικότητα και να σταθεροποιείται η ατομικότητά του. Σημαντικός όμως, για την ισόρροπη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και τη μελλοντική του ολοκλήρωση θα είναι ο γονεϊκός ρόλος του πατέρα. Επιβάλλεται, λοιπόν, να αρχίσουν να αναπτύσσονται και συσφιχθούν οι μεταξύ πατέρα και τέκνου σχέσεις και να ενδυναμωθεί ο συγγενικός τους δεσμός. Τούτο θα πρέπει να γίνει με την επικοινωνία του ενάγοντος με τα τέκνα του αφού έτσι θα μπορέσει να αναπτυχθεί και να διατηρηθεί ο ψυχικός δεσμός μεταξύ τους, θα ικανοποιηθούν τα αισθήματα αγάπης, συμπάθειας, στοργής και ενδιαφέροντος μεταξύ τους και θα έχει τη δυνατότητα ο πατέρας άμεσης γνώσης της ανάπτυξης και γενικά της παρακολούθησης όλης της πορείας του τέκνου του. Οι καταστάσεις που σύμφωνα με όσα παραπάνω προέκυψαν, και η άρνηση της ανήλικης να επικοινωνεί με τον πατέρα της οφείλονται κατά την κρίση του Δικαστηρίου, στα αρνητικά βιώματα της ανήλικης, από το χωρισμό των γονέων της, τις οξύτατες αντιπαραθέσεις μεταξύ τους, που μέχρι σήμερα συνεχίζονται, αλλά και την όψιμη προσπάθεια της εναγομένης να πείσει το τέκνο της ότι έχει υποστεί κακοποίηση από τον πατέρα του, γεγονότα που λειτούργησαν αρνητικά στον παιδικό ψυχισμό. Πρέπει για μία ακόμη φορά να επισημανθεί προς τους γονείς ότι λόγω των μεταξύ τους αντιδικιών, δεν πρέπει να καθιστούν το τέκνο τους αποδέκτη των προβλημάτων τους ούτε να το αναμειγνύουν στις προσωπικές τους έριδες αλλά να το διαπαιδαγωγούν αμφότεροι κατά τρόπο ώστε να τρέφει αισθήματα αγάπης και σεβασμού εξίσου και προς τους δύο γονείς του, με τους οποίους συνδέεται με άρρηκτο φυσικό δεσμό. Ένα παιδί σ' αυτήν την ηλικία των παιδιών των διαδίκων έχει ανάγκη από την αγάπη, τη στοργή και την

παρουσία τόσο της μητέρας του όσο και του πατέρα του. Είναι απαραίτητη η παρουσία του πατέρα του και η συχνή επικοινωνία του με αυτά. Το παιδί, πρέπει να προσαρμοστεί και στο περιβάλλον του πατέρα του, ώστε να επικοινωνεί το ίδιο χωρίς να έχει ανάγκη ειδικών ψυχικής υγείας, γεγονός που δημιουργεί απόσταση με το γονέα, αφού δε μπορούν να εκφράσει ελεύθερα αυτά που νοιώθει (φόβο, χαρά, απορία, αγωνία κ.λπ.). Το ίδιο δείχνει πλέον να μην έχει αισθήματα αγάπης προς τον πατέρα του, τον οποίο όμως έχει συνδέσει με την αποκοπή από το οικείο περιβάλλον και τη μητέρα του, συναισθήματα και σκέψεις που η τελευταία έχει εμφυσήσει όλα αυτά τα χρόνια σ' αυτά, λόγω των κακών σχέσεων με τον πατέρα του και στην προσπάθεια και των δύο ποιος θα επιβληθεί στον άλλο με κύριο έπαθλο το παιδί. Για να ξεπεραστούν όμως τα θέματα αυτά και να γεφυρωθεί το χάσμα που υπάρχει στη σχέση με τον πατέρα είναι αναγκαία η ουσιαστική επικοινωνία της ανήλικης με τον τελευταίο, ώστε να αποκτήσει ψυχικούς και συναισθηματικούς δεσμούς και με αυτόν, ο οποίος θα την βοηθήσει στην ισορροπημένη ψυχολογική της ανάπτυξη. Επίσης, καθοριστικός παράγων θα είναι να αναπτύξει το παιδί προσωπική σχέση με τον πατέρα του, χωρίς την συνεχή παρουσία άλλων προσώπων όπως ψυχιάτρων και λοιπών ειδικών ψυχικής υγείας ή της μητέρας τους, κατά τους χρόνους της επικοινωνίας, οι οποίοι τα επηρεάζουν συναισθηματικά και δεν το αφήνουν να εκφράσει τα πραγματικά τους αισθήματα. Στην προσπάθεια αυτή θα πρέπει να παίξει σημαντικό ρόλο και η μητέρα της ανήλικης, η οποία ασκεί την επιμέλειά του και θα είναι επιφορτισμένη να φροντίσει για την ομαλή και σταδιακή έναρξη και ανάπτυξη των σχέσεων πατέρα και τέκνων. Επίσης θα πρέπει να κατανοήσει ότι το ανήλικό έχει ανάγκη και τον πατέρα του και να φροντίσει η ίδια να το ενθαρρύνει στην επικοινωνία μαζί του και όχι να δημιουργεί τεχνητές δυσκολίες και προσκόμματα και να μεταφέρει στο ανήλικό δικές της σκέψεις, αρνητικά συναισθήματα ή αντιδικίες της με τον πατέρα της. Άλλωστε, με τους ατελείωτους δικαστικούς αγώνες μεταξύ των διαδίκων, την προσπάθεια του ενάγοντος να συναντήσει το παιδί του, της εναγομένης να τον εμποδίσει με τον τρόπο της και έτσι να απομακρύνει το ανήλικό από αυτόν, πέρασαν ήδη σχεδόν τρία ολόκληρα χρόνια από την έκδοση της εκκαλουμένης απόφασης, με αποτέλεσμα το ανήλικό να έχει ήδη διανύσει την ευαίσθητη ηλικία των 7-9 ετών περίπου, χωρίς την ουσιαστική επικοινωνία με τον πατέρα του. Εξάλλου, αποδείχθηκε ότι ο πατέρας των ανηλικών μετά την οριστική διακοπή της έγγαμης συμβίωσης επιδεικνύει απεριόριστο ενδιαφέρον για το ανήλικό τέκνο του και αυτονόητο μετά ταύτα, τυγχάνει το δικαίωμα του για προσωπική του επικοινωνία με αυτά. Η επικοινωνία αυτού με το ανήλικό τέκνο του επιβάλλεται και είναι βέβαιο ότι θα συμβάλλει στη δημιουργία μεταξύ τους ψυχικού και συναισθηματικού δεσμού και στην ορθή διαπαιδαγώγηση. Πρέπει όμως και αυτός να κατανοήσει ότι οι δικαστικές αναμετρήσεις με την αντίδικό του μητέρα τους δεν συμβάλλουν προς την κατεύθυνση αυτή. Με βάση επομένως, τις προαναφερθείσες σκέψεις και με γνώμονα μόνο το συμφέρον της ανήλικης, η επικοινωνία του εκκαλούντος πατέρα με τα τέκνα του, θα πρέπει να γίνεται ως εξής: α) Κάθε πρώτο και τρίτο Σαββατοκύριακο κάθε μήνα, από ώρα 10.00π.μ. του Σαββάτου μέχρι την Κυριακή ώρα 18.00μ.μ., β) Τα Χριστούγεννα εναλλάξ κατ' έτος και δη, κατά τα έτη που λήγουν σε μονό αριθμό από ώρα 10.00` π.μ. της 24ης Δεκεμβρίου έως ώρα 17.00` μ.μ. της 30ης Δεκεμβρίου και κατά τα έτη που λήγουν σε ζυγό αριθμό από ώρα 10.00` π.μ. της 31ης Δεκεμβρίου έως ώρα 17.00` μ.μ. της 6ης Ιανουαρίου (του νέου έτους), γ) Το Πάσχα εναλλάξ κατ' έτος και δη κατά τα έτη που λήγουν μονό αριθμό από ώρα 10.00` π.μ. τη Μεγάλη Δευτέρα και μέχρι ώρα 17.00 μ.μ. την Κυριακή του Πάσχα και κατά τα έτη που λήγουν σε ζυγό αριθμό από ώρα 10.00 π.μ. τη Δευτέρα του Πάσχα και μέχρι ώρα 17.00` μ.μ. την Κυριακή του Θωμά, δ) Κατά την περίοδο των θερινών

διακοπών, ήτοι κατά τη διάρκεια των μηνών Ιουλίου και Αυγούστου, κατά τα έτη, που λήγουν σε μονό αριθμό από 1 Ιουλίου και ώρα 10.00π.μ. της εναρκτήριας ημέρας της επικοινωνίας έως 15 Ιουλίου και ώρα 19.00μ.μ. της καταληκτικής ημέρας της επικοινωνίας και κατά τα έτη που λήγουν ζυγό αριθμό από 1 Αυγούστου και ώρα 10.00π.μ. της εναρκτήριας ημέρας της επικοινωνίας έως και 15 Αυγούστου και ώρα 19.00μ.μ. της καταληκτικής ημέρας της επικοινωνίας. Η προαναφερόμενη υπό στοιχεία α' επικοινωνία, θα ατονεί στις παραπάνω περιπτώσεις υπό στοιχεία β, γ' και δ' δηλαδή κατά τη διάρκεια των εορτών Χριστουγέννων- Πρωτοχρονιάς και Πάσχα κάθε έτους, επιπλέον δε, θα ατονεί κατά τον αντίστοιχο μήνα Ιούλιο και Αύγουστο κατά τους οποίους δεν θα ασκεί το δικαίωμα επικοινωνίας ο πατέρας, προκειμένου και η μητέρα του ανήλικου να πραγματοποιεί στο χρόνο αυτό, μαζί με το ανήλικο τέκνο της, τις θερινές της διακοπές. Το ως άνω πρόγραμμα επικοινωνίας δύναται να διαφοροποιηθεί κατόπιν προηγούμενης κοινής συνεννόησης των διαδίκων σε περίπτωση τυχόν κωλύματος ενός εκ των δύο μερών ή τυχόν σχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων του τέκνου. Επιβάλλεται δε η τήρηση προγράμματος καθημερινής τηλεφωνικής επικοινωνίας ή μέσω skype viber, messenger ή άλλης διαδικτυακής εφαρμογής με το ανήλικο τέκνο του με επιμέλεια του ενάγοντος κατά τις ώρες 19:00 έως ώρα 20:00, και για όσο χρόνο το τέκνο επιθυμεί εντός του ως άνω χρονικού διαστήματος, πλην των ημερών κατά τις οποίες παρέχεται κατά τα ανωτέρω επικοινωνία, και σε περίπτωση τυχόν κωλύματος ενός εκ των δύο μερών ή τυχόν σχολικών ή εξωσχολικών δραστηριοτήτων του τέκνου να δύναται να λάβει χώρα η επικοινωνία αυτή σε έτερη ώρα κατόπιν προηγούμενης συνεννόησης και συμφωνίας των γονέων, και υποχρεώνει την μητέρα να ανέχεται και να διευκολύνει την επικοινωνία αυτή, σε κινητό ή σταθερό τηλέφωνο ή υπολογιστή που οφείλει να του γνωστοποιήσει με sms ή e-mail, εντός πέντε (5) ημερών από την επίδοση της παρούσας, (όπως και κάθε αλλαγή του τηλεφωνικού αριθμού εντός πέντε (5) ημερών από την ενδεχόμενη αλλαγή του). Τέλος, πρέπει να απειληθεί σε βάρος της εναγόμενης μητέρας προσωπική κράτηση τριάντα (30) ημερών και χρηματική ποινή, υπέρ του ενάγοντος πατέρα, ύψους τριακοσίων (300) ευρώ, για κάθε περίπτωση παραβίασης της διάταξης της παρούσας περί επικοινωνίας του με το ανήλικο από την εναγομένη. Εν κατακλείδι, πρέπει να επισημανθεί ότι το συμφέρον της ανήλικης, επιβάλλει να επικοινωνεί, κατά τακτά χρονικά διαστήματα, μαζί του (έτσι ώστε να βιώνει, παράλληλα με το μητρικό γυναικείο πρότυπο και ένα ανδρικό-πατρικό πρότυπο), αφού η προσωπική επαφή και επικοινωνία τους, όπως και η συνεπακόλουθη φροντίδα, τρυφερότητα, στοργή και αγάπη που θα εισπράττει, θα συντελέσει στη συναισθηματικά πληρέστερη, διαβίωσή της, στην ομαλότερη ψυχοσωματική της ανάπτυξη και στη διαμόρφωση, αργότερα, μίας πιο ισορροπημένης προσωπικότητας. Προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να συμβάλλουν αμφότεροι οι γονείς, η δε προαναφερθείσα ρύθμιση του παρόντος Δικαστηρίου για τον τρόπο και τη διάρκεια της επικοινωνίας της ανήλικης με τον πατέρα της, δίδει μια κατευθυντήρια γραμμή προς την καλύτερη επίτευξή της, η υλοποίησή της όμως εξαρτάται από τη βούληση, τις προσπάθειες και τις αμοιβαίες υποχωρήσεις των γονέων. Εξάλλου, οι (τυχόν) δυσμενείς επιπτώσεις στον ψυχισμό της ανήλικης από όλη την προπεριγραφείσα κατάσταση μπορεί ν' αντιμετωπισθούν με την καλύτερη δυνατή συνεννόηση και συνεργασία των διαδίκων-γονέων, οι οποίοι πρέπει να εξομαλύνουν άμεσα και με κάθε δυνατό τρόπο, τις προσωπικές διαφορές τους και να βελτιώσουν την κατά τα άνω, εξαιρετικά δυσμενή προσωπική τους σχέση προς όφελος και (προς) το συμφέρον του παιδιού τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορέσουν να εξασφαλίσουν ήρεμες και χωρίς εντάσεις συνθήκες για τη διαβίωση της ανήλικης, έτσι ώστε αφενός να μη νοιώθει ότι οι γονείς της έχουν εχθρικές σχέσεις μεταξύ τους και ότι η ίδια

βρίσκεται στο κέντρο ενδοοικογενειακών συγκρούσεων, προσπαθώντας να κρατά ισορροπίες ανάμεσά τους, ζώντας μέσα σε έντονη συγκρουσιακή-συναισθηματική κατάσταση και αφετέρου, να βρεθεί ο πιο ανώδυνος (γί' αυτήν) τρόπος για να ξεπεράσει τα όποια τυχόν (σημερινά ή και μελλοντικά) προβλήματα της από τη διάλυση της οικογένειάς της και την επακολουθήσασα σφοδρή αντιπαράθεση και αντιδικία των γονέων της. Βέβαια η εξομάλυνση των σχέσεων των διαδίκων-γονέων, που είναι επιβεβλημένη για όλους τους παραπάνω λόγους, μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την καταβολή μεγάλης, ειλικρινούς και διαρκούς προσπάθειας, ύστερα από αμοιβαίες υποχωρήσεις και από τους δύο, καθώς και με τη διατήρηση καλόπιστης, προσωπικής επαφής και επικοινωνίας μεταξύ τους και αφού αμφότεροι υπερβούν τα όποια αρνητικά συναισθήματα τρέφουν ο ένας για τον άλλον (από την κατάληξη της προσωπικής τους σχέσης και τη συμπεριφορά του ενός απέναντι στον άλλον κατά το πρόσφατο, αλλά και το απώτερο, παρελθόν), έτσι ώστε να αποκατασταθούν, προοδευτικά, οι σχέσεις τους, καθόσον οφείλουν, κατανοώντας το πρόβλημα και την όλη αρνητική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί μεταξύ τους, η οποία επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα το τέκνο τους, καθώς και την απόλυτη ανάγκη της ψυχικής ηρεμίας που έχει αυτό, να προσπαθήσουν οι ίδιοι, ως ενήλικες, με κριτήριο, αποκλειστικά, το όφελος και το συμφέρον της ανήλικης, που αμφότεροι αγαπούν, να επιλύουν τα προβλήματα της επικοινωνίας της ανήλικης με τον πατέρα που θα διαφανούν στο μέλλον, τα οποία, άλλωστε, όπως και όλα εν γένει τα προβλήματα που θα ανακύψουν, λ.χ. της διαπαιδαγώγησης, της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής και προσωπικής αποκατάστασης της ανήλικης, αργότερα, θα τους απασχολούν και θα τους συνδέουν, ανεξάρτητα από την κατάληξη της σχέσης τους, για όλη την υπόλοιπη ζωή τους. Και τούτο διότι πρωταρχική επιταγή και θεμελιώδης υπαγόρευση του συμφέροντος του ανηλίκου τέκνου τους είναι, πρωτίστως, η διατήρηση της οικογενειακής τους συνοχής και, κατά δεύτερο λόγο (εάν η πρώτη επιδίωξη είναι απολύτως αδύνατη), οι διαφορές που χωρίζουν τους δύο γονείς τους να αφήνουν αλώβητη τη θυγατέρα τους, όπως και όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη διατροφή, την επικοινωνία και την επιμέλειά της να επιλύονται συναινετικά μεταξύ των γονιών τους, χωρίς ανώφελες εντάσεις και συγκρούσεις. Τέλος, αμφότεροι οι διάδικοι, όπως είναι αυτονόητο, δεν πρέπει να καθιστούν το ανήλικο τέκνο τους αποδέκτη της έντασης και των προβλημάτων της προσωπικής τους σχέσης ούτε να το αναμειγνύουν στις προσωπικές τους έριδες και αντιπαραθέσεις, αλλά να το διαπαιδαγωγούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να τρέφει αισθήματα αγάπης, σεβασμού και εκτίμησης, εξίσου και για τους δύο γονείς τους, πέραν του ότι για την πληρέστερη συναισθηματική και ψυχολογική ανάπτυξή του και την αρμονική διαμόρφωση του χαρακτήρα και της προσωπικότητάς του, χρειάζεται την παρουσία και των δύο στη ζωή της.

Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, το οποίο, με την εκκαλούμενη απόφασή του, κατέληξε σε ίδια κρίση, έστω και με ελλιπή αιτιολογία, η οποία πρέπει, κατ' άρθρο 535 ΚΠολΔ, να συμπληρωθεί με την παρούσα, ορθά το νόμο ερμήνευσε και εφάρμοσε και ορθά τις αποδείξεις εκτίμησε και πρέπει να απορριφθούν οι σχετικοί λόγοι της έφεσης, ως αβάσιμοι κατ' ουσίαν και η υπό κρίση έφεση. Τέλος, η εκκαθάριση των εξόδων της δίκης γίνεται κατά τις ισχύουσες κατά περίπτωση διατάξεις (δηλ. είτε με την δικαστική απόφαση επί της διαφοράς, είτε κατ' εφαρμογή των άρθρων 191-193 ΚΠολΔ, άρθρο 203 § 1 ΚΠολΔ) και περιλαμβάνει και τα έξοδα από τα οποία απαλλάχθηκε ο δικαιούχος, καθώς και την αποζημίωση του δικηγόρου και κάθε άλλου προσώπου που βαρύνει, κατά το νόμο αυτόν, το Δημόσιο (άρθρο 12 § 1 ν. 3226/2004). Εάν η απόφαση επιβάλλει

τα έξοδα σε βάρος του αντιδίκου του δικαιούχου ή άλλου προσώπου (άρθρο 186 ΚΠολΔ), τα έξοδα από τα οποία απαλλάχθηκε ο δικαιούχος και η αποζημίωση δικηγόρου και κάθε άλλου προσώπου που βαρύνει το Δημόσιο επιδικάζονται υπέρ του Δημοσίου και εισπράττονται από αυτό σύμφωνα με τις διατάξεις για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων (άρθρο 12 § 2 ν. 3226/2004) [ΑΠ 334/2017, ΕφΑΔ 2017.801 σημ. Αλαπάντα. Βλ. και ΑΠ 410/2010, ΝοΒ 2010.2049]. Αν τα έξοδα επιβληθούν σε βάρος του δικαιούχου της νομικής βοήθειας, αυτός οφείλει να τα καταβάλει στον αντίδικό του, εφόσον βεβαιωθεί με δικαστική απόφαση ότι έπαυσαν να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την παροχή της νομικής βοήθειας (άρθρο 203 § 2 ΚΠολΔ) [ΑΠ 1403/2012, ΧρΙΔ 2013.282 παρατ. Γιαννόπουλου, 2069/2013, ΝοΒ 2014.1151, Ν. Κλαμαρής/Σ. Κουσουλής/Σ. Πανταζόπουλος, Πολιτική Δικονομία, 4η έκδ., 2023, § 2, σ. 1047-1048]

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Δικάζει κατ' αντιμωλία των διαδίκων την από 1-7-2020 (αριθμ. κατάθ. ....../2020) έφεση κατά της με αριθμό 306/2020 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου που εκδόθηκε κατά την ειδική διαδικασία διαφορών από την οικογένεια, το γάμο και την ελεύθερη συμβίωση (άρθρα 591 παρ. 1, 592 παρ. 3 β, 593 έως 602, 610 έως 613 του ΚΠολΔ),

Δέχεται αυτή τυπικά και την απορρίπτει στην ουσία της.

Καταδικάζει την εκκαλούσα στην καταβολή των δικαστικών εξόδων του εφεσιβλήτου του παρόντος βαθμού δικαιοδοσίας, το ποσό των οποίων ορίζει σε 600 €.

Κρίθηκε, αποφασίστηκε και δημοσιεύτηκε στο Ηράκλειο στο ακροατήριό του σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση, στις 5 Οκτωβρίου 2023 απόντων των διαδίκων και των πληρεξουσίων δικηγόρων τους.

Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ